

Norsk Folkehjelp

FAGFORBUNDET

FAGFORBUNDET

Årsrapport 2020

Ulikhets- pandemiens år

2020 var året da verden ble satt på hodet av koronakrisen. Smitten spredte seg raskt, og land etter land stengte kollektivt ned.

Pandemien øker på dramatisk vis både økonomiske og sosiale ulikheter – i alle land. Som alltid rammes de mest sårbare hardest. I vaksinekappløpet hamstret rike land vaksiner til seg og sine først. Koronakrisen har lagt enda tyngre byrder på Libanon og Palestina enn de allerede måtte bære fra før. Deres tilgang på vaksiner har vært ytterst begrenset – for Palestinas del også aktivt hindret av Israel, som er verdensledende i å vaksinere sin egen befolkning.

I juni 2020 ble Norge valgt inn i Sikkerhetsrådet for to år fra 01.01.2021. Det knytter seg spenning til hvordan norske myndigheter vil håndtere denne prestisjefylte posisjonen, særlig de mange konfliktlinjene i Midtøsten. Her må Norge balansere med stor diplomatisk kløkt de ofte motstridende stormaktsinteressene mellom USA, Russland og Kina for å fremme våre prioriterte områder, ikke minst kvinners rettigheter og beskyttelsen av sivile.

Internasjonal solidaritet gir et lite lysglimt av håp til folk som føler seg glemt av hele verden. En varm takk til Fagforbundets medlemmer, tillitsvalgte og ambassadører for stort engasjement, for godt samarbeid og trofast støtte til arbeidet vårt i Laos, Libanon og Palestina!

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær

Redaksjon: Inger Sandberg og Are Stranden,
Norsk Folkehjelp, Ingunn Eriksen, Fagforbundet
Layout: Magnolia design as

Forsida: UNRWA organiserer nødhjelp på Gazastripen.
(Foto: Suhaib Salem, Reuters/NTB)

PROGRAMSTØTTE PALESTINA

Foto: Mahmoud Ajjour, A PA Images/Polaris/NTB

54 års okkupasjon, 14 års blokade og ett år med korona

På toppen av en 14 år lang blokade av Gaza og over et halvt århundre med okkupasjon fikk palestinerne også en pandemi å håndtere i 2020. Israel viste seg raskt verdensledende i å vaksinere sin egen befolkning, men bidro også effektivt til å hindre innslipp av vaksiner mot Covid-19 til den okkuperte Vestbredden og Gazastripen.

Palestinerne har hatt lite å tjene på Israels effektive vaksinasjonsprogram, selv om folkeretten slår fast at okkupanten har ansvar for medisiner til den okkuperte befolkningen. Utover sommeren ødela israelske styrker flere mobile korona-

klinikker på Vestbredden. Dette hindret palestinerne videre smittevernsarbeid.

ET POLITISK USTABILT ISRAEL

Israel har hatt fire parlamentsvalg på to år. Benjamin Netanyahu er landets lengst

Jenter på vei til skolen 8. mars i Gaza. Den tradisjonelle 8. mars-markeringen måtte avlyses på grunn av korona

sittende statsminister, men også den foreløpig eneste sittende statsminister i Israel som har måttet møte i retten, tiltalt for korrupsjon, svindel og bedrageri. Dommen er ventet å falle i 2021. I perioder har det vært daglige demonstrasjoner mot Netanyahu i Tel Aviv og utenfor boligen hans i Jerusalem.

Etter lange og krevende forhandlinger dannet Netanyahu fra partiet Likud en koalisjonsregjering i mai med sentrumsalliansen Blått og hvitt ledet av tidligere forsvarssjef Benny Gantz. Ved slutten av året hadde de ennå ikke greid å etablere

noen stabil regjering. Opposisjonen i Israel er svak, og okkupasjonen av deres naboer palestinerne er et politisk tabu i landets uendelige rekke av valgkamper.

ANNEKSJON ELLER OKKUPASJON?

Netanyahu gikk til valg på å annektere ca. en tredjedel av Vestbredden. Regjeringsavtalen med Gantz la eksplisitt opp til anneksjon. Det omstridte forslaget vakte en storm av protester blant palestinerne og deres internasjonale støttespillere, og flere land tok til aktivt motmæle. USAs daværende president Donald Trump applauderte først planene, men stilte seg etter hvert noe

FAKTA OM PALESTINA

Offisielt navn: Palestina, består av Vestbredden og Gazastripen. Vestbredden er kontrollert av partiet Fatah, Gazastripen av partiet Hamas

Flateinnhold: 6 220 km² (Vestbredden 5 860 km², Gazastripen 360 km²) (Norge 323 802 km²)

Folketall: Ifølge Palestinas Statistiske Sentralbyrå 5,10 millioner (5,51 millioner i Norge): 3,05 på Vestbredden, 2,05 på Gazastripen. Ifølge FN bor det i tillegg 635 000 ulovlige bosettere i Palestina: 215 000 i det okkuperte Øst-Jerusalem og 420 000 på Vestbredden.

Språk: Arabisk (offisielt), hebraisk, engelsk

Religion: Gaza: ca. 98 % muslimer (i hovedsak sunnier), 2 % kristne
Vestbredden: ca. 85 % muslimer (i hovedsak sunnier), 13 % jødisk (israelske bosettere) og 2 % kristne

Gjennomsnittsalder: 18 år på Gazastripen, 22 år på Vestbredden (39 år i Norge)

Forventet levealder: 76 år på Vestbredden, 75 år på Gazastripen (82 år i Norge)

BNP per innbygger: 3 562 USD (2018), Israel 43 592 USD (2019), Norge 75 419 (2019)

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World Factbook

mer nølende. Planen ble senere lagt på is, men utvidelsen av antall bosettinger i Øst-Jerusalem og på resten av Vestbredden fortsatte i høyt tempo.

I juni la palestinerne statsminister Mohammad Shtayyeh fram et alternativt forslag til en fredsplan, som åpner for etableringen av en demilitarisert palestinsk stat på Gazastripen og Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem. Utspillet er foreløpig

ikke drøftet av det internasjonale samfunnet. En komité under FNs generalforsamling vedtok i november med overveldende flertall en resolusjon til støtte for palestineres rett til selvbestemmelse og deres rett til en uavhengig stat. 163 nasjoner stemte for, kun fem land stemte imot – Israel, USA og tre små øystater i Stillehavet.

Trump-administrasjonen stilte seg konsekvent bak Netanyahus sterkt høyreorienterte politikk. I 2018 kuttet Donald Trump USAs bidrag til UNRWA, FN-organet for palestinske flyktninger i Midt-østen, med hele 2 milliarder av de budsjetterte 3,1 milliarder kroner. USA har siden stoppet all støtte, som innebærer bortfall av en tredjedel av UNRWAs budsjett. Kuttet har rammet Gazastripen særlig hardt. Ifølge FN har den 14 år lange israelske blokaden av Gazastripen kostet over 150 milliarder norske kroner. Beløpet tilsvarer seks ganger verdien av Gazas bruttonasjonalprodukt i 2018, eller 107 prosent av det totale palestinske BNP inkludert Vestbredden. Ifølge FNs handelsorganisasjon UNCTAD er det et presserende behov for å heve blokaden av Gaza, slik at befolkningen kan handle fritt med resten av de okkuperte områdene og med den øvrige verden.

NYE HANDELSFORBINDELSER FOR ISRAEL

Fra august til desember opprettet Israel normale diplomatiske forbindelser med flere land – De forente arabiske emirater, Bahrain, Sudan og Marokko. Flere internasjonale medier har feilaktig betegnet dette som *fredsavtaler*, mens det i realiteten dreier seg om en normalisering som primært tjener israelske handelsinteresser. Også Serbia og Kosovo normaliserte sitt økonomiske forhold til Israel i 2020, direkte initiert av president Trump. For palestinerne har disse avtalene null verdi, og mange kommentatorer har karakterisert dem som rene dolkestøt i ryggen på palestinerne.

Saue drift er livsgrunnlaget for mange bønder og beduiner i Jordandalen.

Trump godkjente også kongeriket Marokkos suverenitet over det omstridte Vest-Sahara, som har vært okkupert av Marokko siden 1975. Dette vakte store protester fra mange hold, og særlig fra det okkuperte Palestina.

TRANGERE ROM FOR ORGANISASJONSLIVET

USA og Israel beskylder jevnlig ulike organisasjoner, både i Israel og Palestina, for å drive undergravingsvirksomhet og for å bryte israelsk og internasjonal anti-terrorlovgivning. Rommet for ytrings-

frihet innskrenkes stadig mer, noe som rammer Norsk Folkehjelps partnere hardt.

En av samarbeidsprosjektets partnere er Union of Palestinian Women Committees, en frimodig organisasjon som slåss for kvinners rettigheter og mot den israelske okkupasjonen. 2. november raidet israelske styrker hjemmet til UPWC-leder Khitam Saafin i Ramallah, administrativ hovedstad på Vestbredden. Khitam fikk seks måneder i administrativ forvaring, som betyr fengsel uten lov og dom, hun får heller ikke vite hva hun er anklaget for. Dette er et brudd på

folkeretten, og Khitam har opplevd det samme flere ganger før. I mars ble fengslingen forlenget til juli 2021. Den palestinske parlamentariker Khaleeda Jarrar har vært i israelsk fengsel på administrativ forvaring fra oktober 2019. Det internasjonalt anerkjente prinsippet om parlamentarisk immunitet gjelder ikke for palestinske politikere.

I november stoppet Israel brått å utstede de nødvendige visa til FN-ansatte i Palestina. Ni av tolv utenlandsk ansatte fra FNs Høykommissær for menneskerettigheter, inkludert landdirektør James Heenan, måtte forlate Israel og de okkuperte territoriene. Uten gyldig stemplede visa fra israelske myndigheter kunne de ikke lenger dokumentere sitt legale opphold i området.

PALESTINA OG ISRAEL I FN

Palestina er ennå ingen stat på linje med andre stater. Like fullt fikk de palestinske selvstyremyndighetene observatørstatus i FN i 2011. Siden da har de signert flere internasjonale avtaler, som FNs barnekonvensjon og FNs kvinnekonvensjon. De har også blitt tatt opp som medlem i internasjonale organisasjoner som UNESCO, FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon.

Etter en omfattende debatt ble Palestina tatt opp som part i Den internasjonale straffedomstolen i Haag i april 2015, *International Criminal Court (ICC)*. I forkant ba palestinske myndigheter domstolen etterforske mulige krigsforbrytelser begått i eller fra Palestina fra juni 2014, som var starten på den siste større israelske krigen mot Gaza. Israel reagerte med å stanse overføringene av skattepenger fra palestinske arbeidere i Israel til selvstyremyndighetene fra januar til mars 2015. Dette vakte sterke internasjonale protester, også fra USA. Etter nærmere fem år med forundersøkelser

konkluderte ICC i desember 2019 med at det er overveiende sannsynlig at krigsforbrytelser har blitt begått i Palestina.

I 2020 fortsatte en internasjonal tautrekking om denne konklusjonen. Israel har nylig slått fast at de ikke vil samarbeide med Straffedomstolen, og hevder at den ikke har jurisdiksjon i området.

DEN OPPSTYKKEDE VESTBREDDEN

Den midlertidige Oslo-avtalen fra 1993 delte inn Vestbredden i områdene A, B og C. A-områdene er i hovedsak byer og tettsteder, og utgjør ca. 18 prosent av området. Ifølge Oslo-avtalen har de palestinske selvstyremyndighetene sivil og militær kontroll her, selv om den israelske hæren kan rykke inn også her når den anser dette nødvendig. B-områdene utgjør 22 prosent, med sivil palestinsk og militær israelsk kontroll. Hele 60 prosent av territoriet er C-områder under full israelsk kontroll. Store deler av C-områdene utgjør den mest fruktbare delen av Vestbredden, da særlig Jordandalen nord for Dødehavet.

Ifølge FN bor nå 635 000 bosettere i nærmere 150 folkerettsstridige bosettinger spredt utover Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem. Bosettingene følger israelsk lov og fungerer i realiteten som rene kolonier på okkupert palestinsk jord, blant annet gjennom sitt beslag på store deler av de palestinske vannreservene. Det er et brudd på folkeretten når en okkupant fjerner naturressurser fra det okkuperte området. Daglig går frukt, grønnsaker, stein og andre verdifulle materialer ut fra bosettingene. I tillegg er Israel i ferd med å legalisere flere av over 100 illegale utposter som bosettinger. Okkupasjonen og bosettingene på Vestbredden bidrar til et overforbruk av naturressursene og en farlig utarming av grunnvannsreservene.

Med president Trumps velsignelse god-

kjente israelske myndigheter i 2020 over 15 000 nye boenheter i bosettingene i okkupert Øst-Jerusalem og på Vestbredden. FN-resolusjon 2334 slår fast at bosettingene strider mot folkeretten. I juli 2004 fastslo FNs rådgivende domstol *International Court of Justice (ICJ)* i Haag at Muren på FN-definert palestinsk territorium også strider mot folkeretten. 15 år senere står den israelske apartheidmuren like støtt.

I 2020 kunne både FN, israelske B'Tselem og andre menneskerettighetsorganisasjoner rapportere om økt bosettervold og et større antall husødeleggelser. Ifølge OCHA, FNs kontor for koordinering av humanitær innsats, stod israelske myndigheter for 849 husødeleggelser i 2020, som førte til nærmere 1000 hjemløse palestinere. 191 av de ødelagte strukturene var finansiert av ulike donorer, derav 156 fra EU.

GAZA I ET JERNGREP

Gazastripen er bare 360 km², like lite som Hamar eller Drammen kommune. Her bor nå nærmere to millioner mennesker, som gjør Gaza til ett av verdens tettest befolkede områder. Ifølge FN er 64 prosent av befolkningen under 18 år. 90 prosent av de unge har aldri vært utenfor dette bittelille området, inneklemt mellom Israel i nord og øst, en fem mil kort kyststripe mot Middelhavet og Egypt i sør. 65 prosent av de unge er arbeidsløse, 42 prosent av befolkningen mangler nødvendige medisiner. Medisinsk utstyr og laboratorieutstyr er mangelvare på områdets altfor få sykehus. Befolkningen er kollektivt traumatisert etter en årrekke med omfattende israelske bombeangrep. Den humanitære krisen i Gaza er en politisk villet krise.

Gjennom lang tid har grunnvannet i Gaza sunket dramatisk. Det anslås at 96 prosent av vannet er udrikkelig, alt drikkevann må kjøpes i plastflasker og -dunker. Millioner av tonn urensset kloakk renner daglig ut i

Middelhavet, med enorme konsekvenser for fiskebestanden. Tilgangen på elektrisitet er høyst ustabil, ofte bare mellom fire og tolv timer i døgnet.

EN ØDELEGGENDE POLITISK SPLITTELSE

Sommeren 2007 brøt det ut væpnede kamper mellom Fatah og Hamas i Gaza. Etter hvert vant Hamas-styrkene, og Hamas har siden kontrollert området. På Vestbredden har Fatah kontroll. Den politiske situasjonen er svært krevende i begge områdene, og for sivilbefolkningen er det en tung bølge av deres politiske ledere som enten kan eller vil komme til enighet. Inni-mellom foregår blaff av forhandlinger, men enn så lenge virker situasjonen fastlåst.

President Mahmoud Abbas (85) ble valgt i januar 2005. Etter palestinsk valglov har han nå sittet på overtid i hele 12 år – tre valgperioder. Palestinsk politikk er stadig preget av gamle menn. Foreløpig er det få nye, dynamiske politikere med stor oppslutning fra grasrota. Høsten 2020 annonserte president Abbas et mulig valg i mai 2021. Det er i så fall uklart om Israel vil tillate palestinere i Øst-Jerusalem å stemme.

ENDRINGER I PARTNERPORTEFØLJEN

I 2020 avsluttet Norsk Folkehjelp samarbeidet med Union of Palestinian Women Committees (UPWC) og Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR), og vil i 2021 inngå samarbeid med nye partnere som også arbeider med likestilling og ungdom. I 2020 støttet Fagforbundet UPWC, PCDCR, Union of Agricultural Work Committees (UAWC) og Students's Forum Institute (SFI).

UAWC FOR BØNDER OG FISKERE

Union of Agricultural Work Committees organiserer bønder og fiskere for å beskytte deres rettigheter til land og vann. UAWC er

en grasrotorganisasjon med mange lokale komiteer i Gaza og på Vestbredden. De ser sin egen situasjon i en større politisk sammenheng, og er Midtøstens regionale kontakt til *Via Campesina*, et globalt nettverk for fattigbønder og urfolk.

Palestinske bønder og fiskere blir daglig konfrontert med den israelske okkupasjonsmakten. UAWC tilbyr juridisk bistand til bønder som må slåss for å få tilbake jorda si, og støtte til dem som protesterer mot den israelske hærens ordrer om at de ikke lenger kan arbeide på egen jord. Beduinene på Vestbredden rammes særlig hardt. UAWC er opptatt av naturvern, av bærekraft og av at folk skal kunne fortsette å brødfø seg selv. For noen år siden sluttet de med all bruk av kunstgjødsel, og gikk over til naturgjødsel i samtlige av sine jordbruksprosjekter. Ved frøbanken i Hebron forsker de aktivt på utviklingen av såkorn til nye planteslag.

Covid-19 kombinert med stor arbeidsløshet, utbredt fattigdom og folk som er avhengige av dagarbeid, gjør kravet om sosial distansering ekstremt vanskelig å etterleve. Tross et svært vanskelig koronår greide UAWC likevel gjennom ulike støtteinitiativ å beskytte og beplante 3423 mål jord eid av 907 bondefamilier. Den palestinske landdagen 30. mars ble markert både i Gaza og på Vestbredden. UAWC sørget for juridisk assistanse til flere bønder, og fulgte opp 25 ordrer om husødeleggelser. 1370 bonde- og fiskerfamilier profiterte på hygienepakker for beskyttelse mot Covid-19.

I alt 12 støtteinitiativ – sju i Gaza og fem på Vestbredden – inkluderte utbedring av dårlige jordbruksveier og installering av nye vanningsrør. 1518 bondekvinner, fiskere og andre aktivister deltok i ulike aktiviteter som inkluderte sju solidaritetsbesøk, 20 nettverksmøter, flere sitt-ned-aksjoner, 13 olivenhøstdugnader, seks bevisstgjørings-

seminarer, fire internasjonale møter og tre treningskurs om FNs Deklarasjon om rettighetene til bønder og jordbruksarbeidere (UNDROP). Her var 28 prosent av deltakerne kvinner.

UAWC laget åtte rapporter som dokumenterer israelske angrep mot den palestinske jordbrukssektoren. De laget 12 rapporter om angrepene mot fiskerne i Gaza, og produserte seks store informasjonsplakater til hovedgatene på Vestbredden og Gazastripen. De laget åtte info-spotter til nasjonal radio, og to kortfilmer om bøndene i Gaza og i C-områdene på Vestbredden. UAWC deltok på seks internasjonale nettmøter med *Via Campesina* og *World Forum of Fisher Peoples*. Her møtte ca. 100 bønder, fiskere og stab fra UAWC, derav 30 kvinner. UAWC legger stor vekt på å høyne andelen kvinner i sentrale verv og stillinger i egen organisasjon.

STUDENT'S FORUM INSTITUTE (SFI) FOR UNGES ØKTE INNFLYTTELSE

Palestinsk ungdom er ikke bortskjemt med noe stort armslag for frie ytringer. SFI har som mål å øke de unges innflyttelse på alle områder. Ungdom i Palestina frykter framtida, de har vokst opp under okkupasjon og blokade og lider under den store politiske uenigheten blant sine egne ledere. I sum gir dette magre betingelser for en åpen og fri debattkultur. SFI jobber aktivt med medietrening og ulike kurs til unge kvinner og menn med temaer som hvordan debattere i det offentlige rom, effektiv bruk av sosiale medier, kamera og fotoshop.

Grunnet korona måtte de fleste aktivitetene kjøres digitalt. Vedtatt budsjett og planlagte aktiviteter måtte justeres i løpet av året, og planene ble endret til digitale treninger og workshops. SFI har base i Betlehem. SFI spilte en stor rolle her i å bistå nødhjelpskomiteene under korona, sammen med ungdomsgrupper fra C-områdene. SFI desinifiserte flere eksamenshaller, delte ut

Foto: Inger Sandberg

På Vestbredden praktiserer israelske myndigheter et regime med stengte veier for palestinerne store deler av døgnet. Mot himmelen den religiøse bosettingen Mitzpe Jericho, på høydedraget mellom Jerusalem og Jeriko.

hansker, munnbind og håndsprit til studenter og lærere på en rekke læresteder. De bidro også med støtte til palestinske bønder som ble truet med at jorda deres skulle konfiskeres under periodene med nedstengning og portforbud.

UNION OF PALESTINIAN WOMEN'S COMMITTEES (UPWC)

5. mars 2020 kom bekreftelsen på at det fryktede koronaviruset hadde nådd Vestbredden. Fatah-regjeringen besluttet å stenge ned provinsene, og beordret folk til å holde seg i hjemlig karantene. Dette skapte en enda dypere økonomisk krise, økte forekomsten av vold i hjemmet, og kastet et brutalt lys over den skjøre helsesektoren i okkupert Palestina. I mars 2020 stoppet bokstavelig talt hele verden opp, og sosial distansering ble det nye mottoet overalt. Betingelsene for alt planlagt arbeid endret seg dramatisk, og UPWC så raskt at her ville det bli behov for et økt tilbud om psykososial innsats. Organisasjonen sendte ut et nyhetsbrev om korona til 6200 mottakere.

UPWC har lenge arbeidet med situasjonen for palestinske fanger i israelske fengsler. I 2020 laget de sammen med Basta-teatret i Ramallah en forestilling om tortur under avhør. De anslår at 73 palestinske fanger kan ha dødd under militær israelsk utspørring siden Seksdagerskrigen i juni 1967.

Fra tidlig i mars til medio juni gjennomførte UPWC tre møter for 20 kvinner for å tilby kollektiv psykososial støtte. UPWC-aktivister i transportsektoren delte ut håndsprit, munnbind og vannflasker til sjåførene og andre arbeidere. De møtte opp på militære sjekkpunkt og kjørte folk til undersøkelser om mulig smitte. De registrerte og fulgte opp 3000 klager fra folk som mistet lønningene sine under nedstengningen. 1. mai arrangerte de et digitalt møte om situasjonen for kvinnelige arbeidere i Gaza og på Vestbredden under korona. Møtet ble fulgt av 2900 personer. Mange kom med sterk kritikk av den palestinske fagbevegelsens og de lokale kommunestyrenes håndtering av pandemien.

I oktober stormet israelske militære hjemmet til UPWC-leder Khitam Saafin i Ramallah og satte henne i administrativ forvaring. Der sitter hun ennå, se avsnittet over under tittelen Trangere rom for organisasjonslivet.

PALESTINIAN CENTRE FOR DEMOCRACY AND CONFLICT RESOLUTION (PCDCR)

PCDCR tilbyr aktiv skoloring til både kvinner og menn gjennom en utstrakt kursvirksomhet. Temaene er likestilling, kampanjearbeid, debatt-teknikker, endrings-teorier samt økonomisk og organisatorisk

pålitelighet. Etter en nødvendig justering av planene grunnet korona greide PCDCR i stor grad å gjennomføre digitalt mange av sine planlagte kurs.

PCDCR har lenge arbeidet med å inngå avtaler med kommunene som skal forplikte dem til å ta mer på alvor de politiske sakene som ungdom og kvinner er opptatt av. I 2020 signerte de en MoU, *Memorandum of Understanding*, med Al Quds Open University. De greide å høyne kvinneandelen i de fleste lokale nabolagskomiteene til nærmere 40 prosent. De kjører aktive radio- og Facebook-kampanjer om sine sentrale krav.

I løpet av høsten holdt PCDCR åtte digitale debatter, fire i Gaza og fire på Vestbredden. 23 samlinger for bevisstgjøring ble holdt på Gazastripen. I november kjørte de en temauke om sosial ansvarlighet i organisasjonslivet. Dette temaet er en stor utfordring i hele Palestina. To kampanjer ble avviklet, den ene under hashtag Accountability is a Construction and Development, den andre under hashtag From Awareness to Accountability.

Gjennom hele året kjørte PCDCR video-møter om hvordan folk kunne håndtere utfordringene med Covid-19 best mulig, og hvilke krav de skulle stille til sine lokale myndigheter. Dette var populære tiltak med stor deltakelse.

Et katastrofalt år for Libanon

Den økonomiske og politiske krisen fra tidligere år ble stadig dypere. Korrupsjonen flørerte. De sosiale ulikhetene økte sterkt i en privatisert økonomi, med en enorm forskjell mellom de rikeste og de fattigste. Befolkningens mistillit overfor myndighetene sank til et lavmål. Covid-19 og eksplosjonen i Beirut skapte ytterligere kaos. Regjeringer kom og gikk.

Midtøsten har lenge hatt et høyt konflikt-nivå med omfattende politisk uro og stor uforutsigelighet i hele regionen. Konfliktlinjene er både mange og ulike. Til tross for at det er 20 år siden Israel og Libanon var i krig, har landene ennå ikke inngått noen fredsavtale. I juli angrep Israel Hizbollah ved grensen til Libanon. Hizbollah får støtte fra Iran. Spenningen mellom landene økte, også fordi Israel har gitt klarsignal til oljeboring i et omstridt havområde – til kraftige protester fra Libanon. I oktober gikk partene med på å ha indirekte samtaler i regi av FN for å komme til enighet om grensene til lands og vanns.

Over en fjerdedel av Libanons befolkning på snaut seks millioner er flyktninger: 1948-flyktninger fra Palestina og deres etterkommere samt over en million flyktninger fra den ti år lange borgerkrigen i nabolandet Syria. Dette gjør Libanon til det landet i verden med flest flyktninger pr. innbygger. Strømmen av syriske flyktninger har lagt et stort press på arbeidsmarkedet og på all infrastruktur, og har også bidratt til en kraftig økning av andelen fattige libanesere.

STADIGE REGJERINGSSKIFTER

4. august smalt det på havna i Beirut, da 2750 tonn lagret ammoniumnitrat plutselig eksploderte. Over 200 mennesker omkom, mer enn 6500 ble skadet og mange meldt savnet. Tusener mistet alt de eide. Havneområdet og store deler av nabolaget

ble fullstendig smadret, og Beiruts allerede sterkt belastede sykehus ble helt overfylt. Mange libanesere mener det var korrupsjon og politisk vanstyre som gjorde det mulig å lagre flere tusen tonn høyeksplosivt materiale på en så uforsvarlig måte.

Ekspløsjonen fikk også politiske følger, da regjeringen til Hassan Diab trakk seg få dager etter. Et flertall i parlamentet ba Mustafa Adib, landets daværende ambasadør til Tyskland, danne ny regjering. Adib ble utpekt bare timer før Frankrikes president Macron kom til Beirut 31. august, på sitt andre statsbesøk etter eksplosjonen. Det er historisk tette bånd mellom de to landene. Macron ville markere hundreårsdagen for dannelsen av Stor-Libanon, et franskstyrt område som ble forløperen til dagens Libanon, men ville også vise respekt for ofrene og de mange berørte etter de enorme ødeleggelsene i hovedstaden.

Adibs regjering holdt bare fire uker. I oktober ba president Michel Aoun tidligere statsminister Saad Al-Hariri danne regjering på nytt. Al-Hariri har vært statsminister tre ganger før, men trakk seg høsten 2019 etter de massive protestene mot den politiske eliten og akutt økonomisk krise. Regjeringsdannelser er alltid vanskelige i Libanon, med 18 religiøse retninger som skal tilfredsstilles. Heller ikke Al-Hariri lyktes, og fra oktober 2020 har landet hatt et forretningsministerium under ledelse av Hassan Diab.

FAKTA OM LIBANON

Offisielt navn: Den libanesiske republikk
Hovedstad: Beirut
Flateinnhold: 10 400 km²
Folketall: 5,84 millioner inkl. 865 000 registrerte syriske flyktninger (ifølge FN) og 174 000 palestinske flyktninger (ifølge Lebanese-Palestinian Dialogue Committee)
Språk: Arabisk (offisielt), fransk, engelsk, armensk
Religion: 61 % muslimer (ca. 50/50 sunnier og shia), 34 % kristne og 5 % drusere
Gjennomsnittsalder: 34 år
Forventet levealder: 78 år
BNP per innbygger: 14 552 USD (2019)

STRENGE TILTAK MOT KORONA

Utover vinteren 2020 fikk landet de første tilfellene av Covid-19. 12. mars ble landet helt nedstengt med strenge smitteverntiltak, og antall smittede var lavt de første månedene. De harde tiltakene gjorde det vanskelig for mange å overleve, særlig for folk i uformell sektor eller uten faste arbeidskontrakter. Folk måtte ut for å skaffe seg mat, og utover sommeren begynte smittetallene å stige. Da nedstengingen ble opphevet i mai, startet nye og sintere protester, en desperat forlengelse av den politiske uroen fra høsten 2019.

Ekspløsjonene på havna utløste et akutt behov for nødhjelp. Norsk Folkehjelps ansatte og partnere i Beirut la alt annet til side for å kunne bidra til å rydde gatene, hjelpe folk, kartlegge behov og sørge for mat og utstyr til de skadde og etterlatte. Som mange i Libanon sa: – Først mistet vi pengene våre i den økonomiske krisen, så mistet vi helsa vår til korona. Til slutt mistet vi husene våre i eksplosjonen.

Foto: APCC

Glade jenter på vei hjem fra skolen i den palestinske flyktningleiren Beddawi nord i Libanon.

Til tross for et mangeårig svært konfliktfylt naboforhold bidro også Israel med øyeblikkelig nødhjelp, medisinsk og humanitær assistanse.

EN HARDT PRESSET BEFOLKNING

Kombinasjonen av politisk krise, økonomisk kollaps og pandemi har gjort befolkningen fullstendig utmattet. Galopperende inflasjon, presset mot det libanesiske pundet, bankrestriksjoner, økende arbeidsledighet og flere perioder med full nedstenging sementerte allerede eksisterende spenninger i det libanesiske samfunnet. Et portforbud setter også en meget effektiv stopper for fysiske demonstrasjoner mot urett og fattigdom.

Matvareprisene steg 109 prosent fra september 2019 til mai 2020, med den største økningen registrert noen gang i april 2020. Ifølge Verdensbanken økte antallet fattige i Libanon fra 30 til 52 prosent i løpet av 2020. Verdens matvareprogram kan melde at andelen ekstremt fattige blant syriske flyktninger i Libanon steg fra 55 til 83 prosent i 2020. FN definerer ekstrem fattigdom som å måtte leve for to USD pr. person pr. dag.

Folk som hadde greid å spare noe penger gjennom et langt yrkesliv, opplevde at inflasjonen og bankene spiste opp det lille de hadde på konto. Bankene satte sterke begrensninger på kundenes mulighet til å kunne ta ut i dollar fra oppsparte midler.

Men likevel ble hele 5,7 milliarder USD overført til utenlandske konti bare i januar og februar, en enorm provokasjon for folk.

Norsk Folkehjelps partnere måtte fryse de planlagte aktivitetene som innebar fysiske møter, legge om arbeidet og kaste seg rundt for å bidra best mulig overfor en befolkning med prekære behov. Fortsatt er det mange som må leve i provisorisk husvære etter eksplosjonen i Beirut. Her finnes verken nok mat, gode sanitærforhold eller muligheter for alminnelig hygiene. Rent vann og såpe er mangelvare, å holde én meter avstand og ta andre koronahensyn er nærmest umulig i overfylte leirer. Norsk Folkehjelps partnere bidro blant annet med utdeling av

Foto: Farah Kuzli

Norsk Folkehjelps partnere engasjerte seg sterkt i oppryddingsarbeidet etter den voldsomme eksplosjonen på havna i Beirut 4. august 2020.

hygienepakker for å redusere risikoen for koronasmitte. De delte også ut matforsyninger med ris, mel, sukker, hermetikk og olje, samt kontanter slik at folk selv kunne kjøpe det de trengte mest, for eksempel medisiner eller materialer til å kunne reparere husene sine.

ENDRINGER I PORTEFØLJEN MED STØTTE FRA FAGFORBUNDET

I 2020 ble Libanon for første gang del av den globale Norad-avtalen for sivilsamfunn. Avtalen er femårig. Norsk Folkehjelp stiller med ti prosent i egenandeler, der fagbevegelsen bidrar mye.

Fram til 2019 støttet Fagforbundet Libanon-programmet med en million kroner i øremerkede midler til Kvinner Kan- og Unge Kan-programmene. Fra 2020 er 250 000 kroner fortsatt øremerket

Kvinner Kan og partneren *Najdeh*, mens de resterende 750 000 går til Norsk Folkehjelps egenandel for Libanon på Norad-avtalen. Partnerne i Norad er *Arab Palestinian Cultural Club (APCC)* fra Unge Kan og den nye partneren *Knowledge Workshop (KW)*, med både palestinske og libanesiske kvinner. KW jobber med marginaliserte kvinner i Libanon.

Ved å komme inn i Norad-avtalen har Libanon-programmet nådd et viktig politisk mål om å utvide arbeidet med demokrati, rettigheter og omfordeling. I det nye programmet er rettigheter for palestinske flyktninger en del av et mer generelt rettighetsarbeid for kvinner, ungdom og arbeidere i hele Libanon.

Fagforbundet bidro med 200 000 kroner til Norsk Folkehjelps innsamlingsaksjon etter

eksplosjonen på havna i Beirut. I tillegg kom det inn 29 609 kroner til arbeidet mot Covid-19 og 105 450 kroner etter eksplosjonen via to Facebook-innsamlinger som ambassadør Sara Bell startet (se s. 20).

RESULTATER APCC

Arab Palestinian Culture Club arbeider primært inne i flyktningleirene i Tripoli og i Beirut. Målet deres er å bidra til konstruktive holdninger blant unge palestinere gjennom sosiale og kunstneriske aktiviteter samt ulike fritidstilbud. Koronakrisen og behovet for akutt nødhjelp etter eksplosjonen på havna medførte nødvendige justeringer i de opprinnelige planene hos samtlige partnere, som uten unntak viste stor fleksibilitet i hvordan møte stadig nye utfordringer. APCC nådde over 200 unge i løpet av året, selv om Covid-19 krevde nye prioriteringer og et endret fokus.

- APCC stilte sine fasiliteter til rådighet for UNRWA-lærere, som benyttet dem til undervisning via lokale TV-kanaler da skolene var stengt.
- I regi av APCC fikk ti unge opplæring i lederskap og kommunikasjon i Shatila i Beirut.
- I Beddawi holdt de et seminar for seks deltakere om videoproduksjon med både teori og praktiske øvelser.
- 120 unge deltok i ulike nettmøter der de diskuterte rasisme, diskriminering, politisk deltakelse og representasjon.
- Et samarbeid med to kjente libanesisk-palestinske sangere resulterte i en sang og en liten film om unges leveforhold i leirene. Filmen ble delt på sosiale medier og nådde tusenvis av seere.
- *Hvem vil bidra med en million?* var et TV-spill med 30 aktivister, lærere og leirledere for å samle inn penger til folk med særlige behov. I alt ble 26 episoder sendt over Facebook og YouTube.
- I innsatsen mot korona laget APCC en database med oversikt over særlig utsatte familier med prekære behov. Med bidrag fra solidaritetsbevegelsen i USA, Berlin og Sverige delte de ut 15 000 esker med mat og hygiene-pakker til 250 familier, og 1200 esker med klær til palestinske og syriske barn.
- APCC bidro til opplæring i leirene om bruken av munnbind, god håndhygiene, å holde avstand og andre smittevern hensyn.

RESULTATER KNOWLEDGE WORKSHOP

I 2020 var det planlagte hovedprosjektet for Knowledge Workshop å lage en bok om kvinnespørsmål og feminisme med tittelen *Feminist Nineties*, som en del av historiefortellerprosjektet til KW. Her dokumenterer de Libanons kvinnehistorie for blant annet å vise at feminismen ikke er noe

som har kommet utenfra i senere tid fra Vesten, men at landet har lang tradisjon for sin egen kvinnekamp og sitt eget arbeid for likestilling. KW ser mange likhetstrekk mellom dagens utfordringer og 90-tallets problemer for kvinner.

Bokas hensikt er å bygge bro mellom ulike generasjoner samt lære av direkte erfaringer fra tidligere kvinneforkjempere. Ti forskere og skribenter ble hyret inn til å skrive om alt fra FNs kvinnekonferanse i Beijing i 1995 til kvinners situasjon i Sør-Libanon under den israelske okkupasjonen. Andre sentrale temaer er:

- Kvinneaktivismen i Libanon på 1990-tallet
- Livet til og den uformelle organiseringen av migrantkvinner
- Forholdene for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner

I 2020 startet Knowledge Workshop planleggingen av å bygge en ny allianse mellom feminister og miljøbevegelsen.

RESULTATER NAJDEH

I alle samfunn blir sårbare grupper særlig utsatt i skyggen av Covid-19. Vold og mishandling av kvinner og barn øker. Desperasjonen stiger i takt med at mange faller under fattigdomsgrensa, og flere foreldre ser seg tvunget til å gifte bort tenåringsdøtre sine. Økonomisk kollaps og korona rammer kvinner særlig hardt, både de yrkesaktive utenfor hjemmet og kvinner som arbeider hjemme. Covid-19 og nedstenging av samfunnet begrenset Najdehs handlingsrom i 2020, og de fleste av de planlagte aktivitetene måtte organiseres digitalt.

- Tre todagerssamlinger med 12 kvinner fra Burj Al-Shamali, 22 fra Nahr Al-Bahred og 11 fra Burj Al-Baranjeh. 30 var palestinske kvinner fra Libanon, tre palestinske

flyktninger fra Syria og to syrere. Opplæringen gikk på hvordan drive kampanjer, hvordan mobilisere lokalsamfunnet og hvordan lansere ulike politiske initiativ.

- *It starts from home* er et initiativ som startet i Nahr Al-Bahred. Målet er å styrke kvinnes evne til å ta avgjørelser på hjemmebane. En undersøkelse blant 38 menn og 62 kvinner i leiren viste at 60 prosent er uenige i at kvinner skal delta i politikken, og 44 prosent er uenige i at kvinner skal ta arbeid utenfor hjemmet.
- Najdeh organiserte en trening i hvordan ta avgjørelser, der en imam fra en av moskeene også deltok. Fire familier lot seg filme mens de diskuterte avgjørelser i familien, som senere vil bli sendt over Najdehs nettside.
- *I saw you, I exposed you*: Trakassering og seksuell sjikane på nettet går særlig ut over kvinner og unge jenter. Najdeh organiserte et initiativ for å motvirke dette, blant annet gjennom en video som viser hvordan kvinner tar til motmæle mot anonymt hatprat over nettet. Plakater om temaet ble hengt opp, og brosjyrer ble delt ut til hele leiren for å øke bevisstheten om og motstanden mot netthets.
- Flyktningleirene styres av mannsdominerte leirkomiteer. I Burj Al-Samali i sør kjørte Najdeh en liksom-valgkamp (*mock election*) der kvinnene fikk øve seg på å stå fram og fronte vanskelige spørsmål – som vold mot kvinner og hvordan kvinnene kan få større innflytelse i leirene. Initiativet førte til større åpenhet i leiren og en ny erfaring med å diskutere sensitive saker.
- Najdeh organiserer en åpen telefonlinje der kvinner utsatt for vold kan ringe inn for råd og veiledning.

FAKTA OM LAOS

Offisielt navn:

Laosfolkets demokratiske republikk

Hovedstad: Vientiane

Flateinnhold: 236 800 km²

Folketall: 7,75 millioner

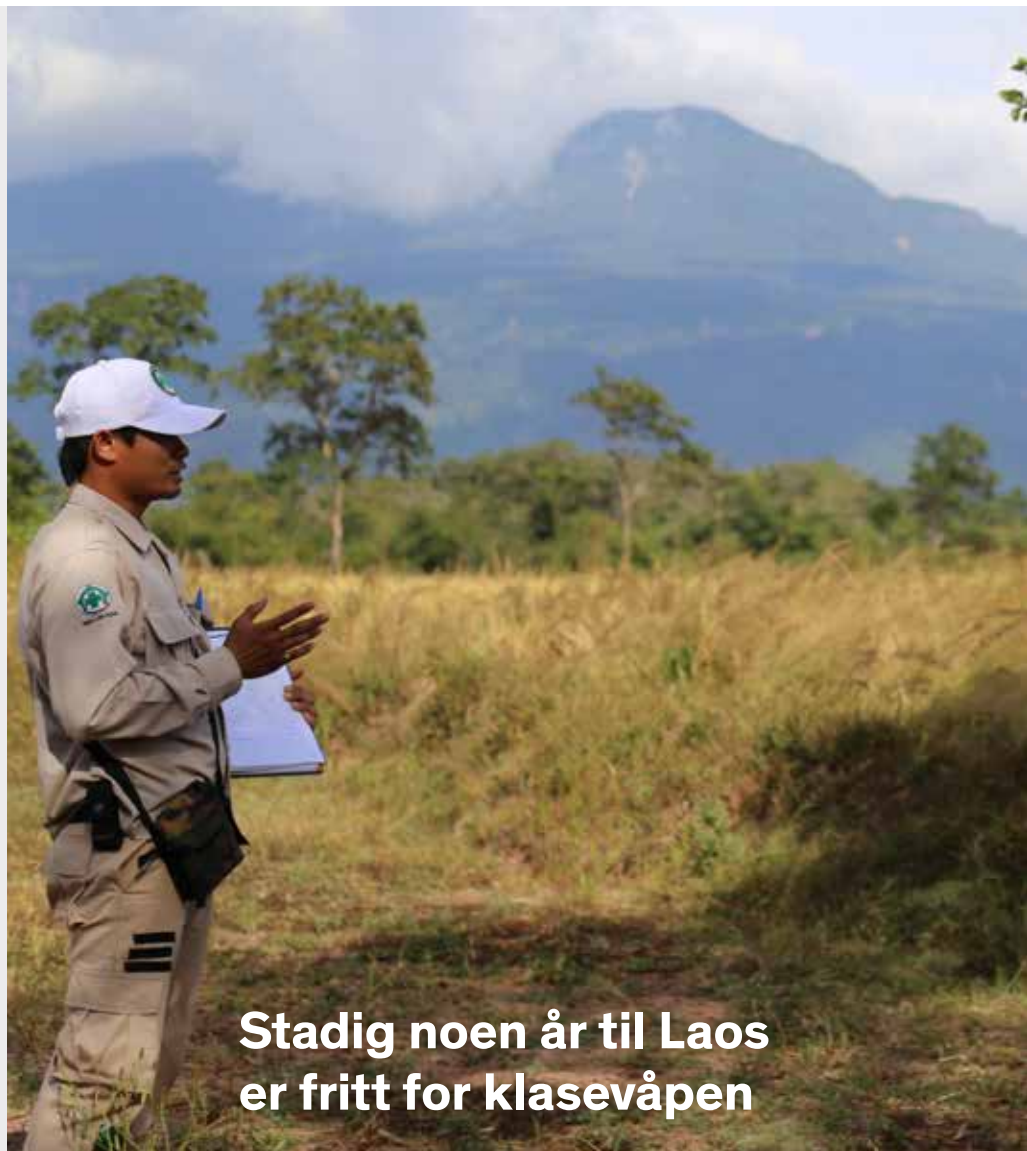
Språk: Laotisk offisielt,
i tillegg 16 lokale språk

Religion: 65 % buddhister, 2 % kristne,
33 % andre

Gjennomsnittsalder: 24 år

Forventet levealder: 66 år

BNP per innbygger: 7,826 USD (2019)

Stadig noen år til Laos er fritt for klasevåpen

I 2020 ble så godt som hele verden rammet av korona. Hittil har Laos hatt få rapporterte tilfeller i befolkningen. Også i andre land i Sørøst-Asia har smitten hittil vært lav, noe som kan skyldes usikre statistikker.

Ved utgangen av året hadde Norsk Folkehjelp ingen rapporterte eller mistenkte tilfeller av Covid-19 blant våre ansatte i Laos. Gjennom hele året var arbeidet preget av strenge smittevern-tiltak: Alle ansatte brukte munnbind, antallet fysiske samlinger ble begrenset, i perioder satt på hold, og sosial distansering ble praktisert i alle sammenhenger.

Norsk Folkehjelp arbeider i fire provinser sør i landet, Attapeu, Champasak, Saravane og Sekong. Totalt har vi 346 ansatte, hvorav 91 kvinner. Vi prioriterer høyt å rekruttere kvinner til et tradisjonelt mannsdominert yrke, både ute i felt og til ledende stillinger. Kjerneaktiviteten er å

kartlegge og rydde klasebomber i de fire provinsene. Norsk Folkehjelp rapporterer til *National Regulatory Authority (NRA)*, som i sin tur rapporterer til Arbeids- og velferdsdepartementet. Øverst i dette hierarkiet er landets utenriksdepartement.

Norsk Folkehjelp bidrar med rådgivning overfor *UXO Lao*, den nasjonale operatøren for rydding av klasevåpen. Vi fortsetter også vår bilaterale støtte til *UXO Lao*, som i 2020 gikk til kapasitetsbygging i provinsen Luang Prabang.

Fagforbundets støtte går til Team 9 i Saravane og Sekong. I 2020 bestod teamet av to kvinner og fire menn i alder 30 til 51 år.

VIETNAMKRIGENS ETTERLATENSKAPER

Gjennom ti dramatiske år i Vietnamkrigen ble mer enn to millioner tonn klasebomber sluppet over Laos fra 1964 til 1973. Av disse var 270 millioner *bombies* – små, men like fullt svært farlige klasebomber. Med denne bombingene ville det amerikanske luftvåpenet hindre tropper og forsyninger fra Nord-Vietnam til motstandsbevegelsen i sør gjennom nabolandene Laos og det østlige Kambodsja. USA erklærte aldri krig verken mot Laos eller Kambodsja.

Ueksploderte klasevåpen har trolig drept over 30 000 og skadet mer enn 21 000 laotere. Myndighetene anslår at ca. en tredjedel

Foto: Norsk Folkehjelp

Fagforbundet støtter Team 9 i provinsene Sekong og Saravane, her på vei ut i felt.

av klasebombene ikke eksploderte da de traff bakken. 46 år etter Vietnamkrigens slutt ligger fortsatt et ukjent antall ueksploderte klasebomber farlig skjult i bakken i fattige Laos, og utgjør en stor trussel for sivilbefolkningen.

NORSK FOLKEHJELPS METODIKK

Effektiv rydding av klasebomber bygger på *bevisbasert kartlegging*. Norsk Folkehjelp har vært førende for at dette nå har vært nasjonal standard i Laos i flere år. Metoden innebærer tre steg:

- Non Technical Surveys (NTS)
  - kartlegging
- Technical Surveys (TS)
  - teknisk kartlegging
- Clearance – rydding

Det første steget innebærer å lage en over-

sikt de berørte landsbyene via en ikke-teknisk kartlegging. Denne bygger på samtaler med lokalbefolkningen, intervjuer med nøkkelpersoner og analyser av allerede eksisterende data, som rapporter fra tidligere ulykker og relevante klasebombedata. Etter funn starter en teknisk kartlegging med metaldetektor for å finne eksakt hvor i bakken bombene ligger gjemt. Slik sirkler vi inn bombenes nedslagsområde. Deretter kan vi starte aktiv rydding av de definerte områdene.

RESULTATER 2020

I 2020 inngikk Norsk Folkehjelp et samarbeid med den laotiske organisasjonen *Proud To Be Us Laos*. Målet var en oppdatering av vår personalpolitikk på likestilling, seksuell orientering og mangfold, og hvordan dette kan gjøres mest mulig relevant for konteksten i Laos.

Vi er også opptatt av å redusere miljøavtrykket fra arbeidet vårt. Sammen med *Zero Waste Laos* holdt vi et heldagsmøte for samtlige ansatte om nye og mer miljøbevisste løsninger. Etter seminaret iverksatte vi flere grønne løsninger, som utstyr til kompostering og gjenvinning av ulike materialer.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp inngikk enighet om at noe av årets økonomiske støtte til programmet skulle overføres til 2021, for å bidra til en planlagt utvidelse av vårt operasjonelle arbeid i Laos. Denne reorganiseringen innebærer at Team 9 vil bli oppløst, og at teamets medlemmer vil bli overført til nye oppgaver i en ny teamstruktur.

I 2020 driftet Norsk Folkehjelp Laos-programmet med 24 operasjonelle team: Ett team for å sikre kvaliteten på arbeidet og ni *Battle Area Teams*. Teamene dekket 58 350 000 m² med teknisk kartlegging, og identifiserte 361 nye bekreftet farlige områder på til sammen 20 339 085 m². Vi klarerte 69 bekreftet farlige områder på i alt 4 468 809 m², og destruerte 13 139 ueksploderte klasebomber.

7690 laotere var direkte berørt av våre operasjoner, med ytterligere 42 562 personer identifisert som indirekte berørt. I de fire provinsene arbeider vi i 323 landsbyer med i alt 260 536 innbyggere fordelt på 42 803 husholdninger, derav 130 464 kvinner og 130 072 menn.

Landets nye nasjonale strategi for arbeidet med å rydde klasevåpen, *Safe Path Forward III*, går fram til 2030. For å nå det ambisiøse målet om et *Laos fritt for klasebomber*, trenger landet en betydelig økning i ressurser og kapasitet. Fagforbundet og Norsk Folkehjelp bidrar med solid støtte til at dette målet skal nås.

Siden 2010 har Fagforbundet og Norsk Folkehjelp satt søkelys på norske aktørers medvirkning til okkupasjonen gjennom prosjektet Farlige forbindelser: Norske bånd til den israelske okkupasjonen. I 2020 hadde vi også mye fokus på den planlagte anneksjonen av deler av Vestbredden og menneskerettighetsbrudd i skyggen av koronapandemien.

BANKKAMPANJEN, SAMARBEIDETS FØRSTE FORBRUKERKAMPANJE

Norske bånd til den israelske okkupasjonen består i hovedsak av finansielle bånd, det vil si investeringer i selskaper som bryter folkeretten på okkupert palestinsk jord. På bakgrunn av at Statens pensjonsfond utland har økt sine investeringer i disse selskapene de to siste årene, var det grunn til å tro at dette også ville gjelde norske forretnings- og sparebanker som tilbyr fond. Vi foretok en systematisk gjennomgang av landets banker og fondene de tilbyr sine bankkunder. Resultatet var nedslående og dannet grunnlag for en forbrukerkampanje hvor alle kan sjekke banken sin og sende en epost. Kampanjen ble lansert i januar på et arrangement i bankhvelvet til gamle Christiania Sparebank i Oslo, med representanter fra Finans Norge, fra SV og folkerettseksperten Cecilie Hellestveit.

I den anledning skrev forbundsleder Mette Nord og generalsekretær Henriette Westhrin et debattinnlegg i Dagens Næringsliv – Fond plasserer penger i strid med folkeretten. Saken fikk dekning fra blant andre NTB, Finansavisen, E24, Dine penger og Aftenposten. Bare i løpet av kampanjens første fem dager fikk vi over 30 000 treff på kampanjesiden, og totalt har over 5000 beskjeder blitt sendt til ulike banker. Kampanjen ble presentert på en rekke konferanser og møter landet rundt.

Vi har hatt direkte kontakt med 20 banker om deres etiske arbeid, og vet at ytterligere ti banker har sendt meldinger til sine kunder om deres investeringer på okkupert område. Kampanjen førte til at to banker og én fondsforvalter solgt seg ut av i alt åtte selskaper på okkupert område, mens en annen fondsforvalter etablerte en ny politikk for at selskapene de investerer i, ikke skal gi

støtte til bosettinger eller økonomiske aktiviteter i okkuperte territorier.

Kampanjen er stadig pågående, og sidene kan besøkes på www.fagforbundet.no/bank. Informasjonsmateriale kan bestilles fra samarbeidsprosjektet ved: Ingunn.Eriksen@fagforbundet.no

VEDTAK I FLERE NORSKE KOMMUNER

I februar besøkte samarbeidsprosjektet Trondheim for å innlede om forbud mot bosettersvarer på et møte i regi av lokale Palestina-aktivister, Rødt, SV og Palestina-komiteen. To uker senere ble følgende vedtatt: «Trøndelag fylkeskommune skal ikke kjøpe varer eller tjenester som er produsert i strid med folkeretten på okkuperte områder, eller direkte eller indirekte investere i selskaper og fond som bidrar til brudd på folkeretten. Aktuelle

leverandører skal redegjøre for at de tilfredsstiller disse kravene.»

Senere på året vedtok også Innlandet fylkesting at fylkeskommunen gjennom sine anskaffelser ikke skal kjøpe varer og tjenester som åpenbart er produsert på okkuperte områder i strid med folkeretten. Blant initiativtakerne til vedtaket (vedtatt i juni, revidert i november) var Fagforbundets Palestina-ambassadør Maria Aksberg. Samarbeidsprosjektet bidro med informasjon i forkant av saksbehandlingen. Vi bidro også med innspill til Bergen bystyes behandling av årsmeldingen til Bergen kommunale pensjonskasse.

VIKTIG NY FN-DATABASE

I februar publiserte FNs høykommissær for menneskerettigheter – etter flere utsettelse – FN-databasen over selskaper med virksomhet i eller med de ulovlige bosettingene. Basen ble bestilt av FNs menneskerettighetsråd, og består av selskaper med virksomhet på okkupert palestinsk område og med aktiviteter som ifølge høykommissæren er uforenlige med folkeretten og FNs veiledende prinsipper for et ansvarlig næringsliv. Databasen utelater en rekke selskaper som bryter folkeretten etter sterkt press fra blant andre USA. Den er like fullt viktig i vårt påvirkningsarbeid overfor norske aktører, og har økt vårt internasjonale samarbeid.

Samarbeidsprosjektet undertegnet et fellesbrev til høykommissæren til støtte for databasen. Før behandlingen i FNs menneskerettighetsråd ba vi Utenriksdepartementet uttrykke tydelig støtte til databasen.

I desember sluttet samarbeidsprosjektet seg til et internasjonalt opprop for å få det baskiske selskapet CAF inn i FN-databasen. CAF deltar i utvidelsen av forstadsbanen Jerusalem Light Rail som knytter de ulovlige bosettingene sammen med Vest-Jerusalem. Fagforbundet sluttet seg også til

en internasjonal kampanje for å få Hewlett Packard Enterprises med i databasen.

NÆRINGSLIVETS ANSVAR I KONFLIKTOMRÅDER

I mai ble det kjent at det norske reisebyrået Egencia gjennom moderselskapet Expedia formidler overnattingssteder i bosettinger på okkupert palestinsk område. Vi bidro til å sette lys på selskapets praksis og statens ansvar for å rydde opp. Det norske statsapparatet er blant kundene til Egencia.

Saken førte til flere større oppslag i Bistands-aktuelle og et debattinnlegg i Klassekampen fra Fagforbundet, Norsk Folkehjelp og NTL. Imidlertid viste Egencia liten vilje til å endre sin praksis. Fagforbundet hadde allerede byttet ut Egencia før FN-databasen ble publisert. Høsten 2020 valgte også Norsk Folkehjelp et annet reisebyrå.

I november arrangerte samarbeidsprosjektet og Etisk Handel Norge et seminar om næringslivets ansvar i konfliktområder, med Israel/Palestina som eksempel. Blant innlederne var professor Michael Lynk, FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i

de okkuperte palestinske områdene, folkerettsekspert Mads Harlem, Tulia Machado Helland fra Storebrand Kapitalforvaltning og Martin Nielsen fra Vor Frelser Bryggeri, som importerer palestinsk øl til Norge. Seminaret belyste både ansvaret som ligger i de internasjonale retningslinjene for ansvarlig næringsliv samt helt konkrete metoder for hvordan oppfylle dette ansvaret.

I november sendte vi et skriftlig innspill til FNs arbeidsgruppe for næringsliv og menneskerettigheter i forbindelse med prosjektet Business and Human Rights: *Towards a Decade of Global Implementation*. Her kom vi med forslag til en veiledning som trengs for å sikre iverksettelsen av internasjonale retningslinjer for et ansvarlig næringsliv i konfliktområder.

I desember skrev vi til Vinmonopolet, og påpekte at vareutvalget av bosetterviner strider mot internasjonale retningslinjer for et ansvarlig næringsliv. Vinmonopolets svar henviser til alkoholpolitiske og driftsmessige krav, samt at norske myndigheter ikke har innført boikott av bosettervarer. Dialogen med Vinmonopolet fortsetter i 2021.

Stein Guldbrandsen fra ledelsen i Fagforbundet overrekker brev til statssekretær Marianne Hagen fra Utenriksdepartementet.

Foto: Ingunn Eriksen

INTERNASJONALE REAKSJONER PÅ OLJEFONDETS INVESTERINGER

Oljefondet har i mange år vært regnet som et 'verstingsfond' på grunn av sine milliard-investeringer i selskaper med virksomhet knyttet til den israelske okkupasjonen. Dette skaper internasjonale reaksjoner.

I januar leverte vi vår rapport fra 2019 om Oljefondets investeringer på okkuperte områder til FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter som innspill før Norge skulle utspørres om sitt arbeid med å beskytte disse rettighetene. I februar var Norge 'oppe til eksamen' i komiteén, noe som skjer hvert femte år. Komiteen uttrykte bekymring over Oljefondets investeringer på okkupert område, og ber Norge revurdere både disse og Etikkrådets tilnærming til gjennomgang av selskaper.

I mars deltok vi på Norges Banks seminar om ansvarlig forvaltning, og ba om at Norges Bank Investment Management retter seg etter FN-databasen (se egen omtale). Det viste seg at Oljefondet er investert i 28 av selskapene i databasen. Samme måned krevde to av verdens største sammenslutninger av fagforbund, International Trade Union Confederation (ITUC) og UNI Global Union at Oljefondet må selge seg ut av de 28 svartelistede selskapene. I tillegg støttet UNI Global Union våre innspill til utvalget som arbeidet med en utredning om Oljefondets etiske retningslinjer.

I oktober leverte Fagforbundet og Norsk Folkehjelp høringsvar til Finansdepartementet om Etikktutvalgets rapport om det etiske rammeverket for Statens pensjonsfond utland. I svaret gjentok vi vårt tidligere budskap at dagens rammeverk og dets praktisering ikke er godt nok rustet til å håndtere porteføljeselskaper som medvirker til brudd på menneskerettene.

Samarbeidsprosjektet deltok på en høring i Stortingets finanskomité ved komiteens behandling av en ny stortingsmelding om Statens pensjonsfond utland 2020. Vi oppfordret komiteen til å be om en mer målrettet innsats fra Norges Bank på investeringer i konfliktområder, særlig i lys av økningen i antall selskaper på okkupert område fra 2018 til 2019.

STERKE PROTESTER MOT ANNEKSJON AV DELER AV VESTBREDDEN

I mai fikk Israel en ny samlingsregjering. Statsminister Netanyahu lovet å innfri valgloftet om å annektere ytterligere 30 prosent av Vestbredden. Fagforbundet og Norsk Folkehjelp skrev en felles kronikk i Vårt Land der vi ba norske myndigheter ta skarp avstand fra denne politikken, og bidra til å mobilisere flere europeiske land til å stoppe en prosess som i praksis forsterker apartheid i de okkuperte områdene.

I juni bisto samarbeidsprosjektet med praktisk støtte til en internasjonal underskriftskampanje for europeiske parlamentarikere som er imot anneksjonen. Kampanjen var et israelsk initiativ i regi av blant andre tidligere formann for Knesset, Avraham Burg. Kampanjen fikk støtte fra over tusen parlamentarikere og ble omtalt på BBC, i El Pais, Le Figaro og i flere norske nettaviser, blant andre Adresseavisen og Nettavisen.

GAZA OG COVID-19

I mai tok Fagforbundet og Norsk Folkehjelp, sammen med Forsvar folkeretten og Ship to Gaza Norway, initiativ til et felles opprop der vi ba Utenriksdepartementet om støtte til det palestinske folket under utbruddet av COVID-19. Oppropet ble signert av over 50 organisasjoner og krever at Norge bruker sin innflytelse for å få blokaden av Gazastripen hevet. Oppropet ble overrakt statssekretær Marianne

Hagen av de fire initiativtakerne. Saken ble dekket av NTB og Klassekampen.

Etter initiativ fra samarbeidsprosjektet, Ship to Gaza Norway og Forsvar folkeretten stilte stortingsrepresentant Åsmund Aukrust (Ap) et skriftlig spørsmål til utenriksministeren i oktober. Spørsmålet gjaldt Israels blokade av Gaza og den kollektive avstraffelsen av palestinerne, særlig sett i lys av korona. Utenriksminister Ine Eriksen Søreide svarte at Norge ved gjentatte anledninger har gjort det klart at det israelske stengningsregimet overfor Gazastripen må lettes for å legge til rette for økonomisk aktivitet, vekst og forbedring av den humanitære situasjonen, inkludert konsekvensene av pandemien.

POLITISKE INNSPILL

Samarbeidsprosjektets posisjoner om at Norge må sikre at norske aktører ikke medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter på okkupert palestinsk område gjennom handel, investeringer eller annen virksomhet, ble spilt inn til samtlige politiske partier før partienes programprosesser i forkant av stortingsvalget i 2021. Det har vært vanskelig å få oppslutning om et lovforbud mot okkupasjonsvarer. Partier som støtter merking av bosettervarer som et alternativ i tråd med EU-direktiv fra 2017, tapte denne saken da den ble fremmet i Stortinget i mai.

I august deltok vi på et møte med Utenriksdepartementet om Norges arbeid i FNs sikkerhetsråd fra januar 2021 med fokus på Israel og Palestina, der UD ønsket innspill fra det norske sivilsamfunnet. I september arrangerte vi et seminar for ledelsen i Arbeiderpartiet og AUF om situasjonen i Palestina i påvente av ytterligere annektering og norske bånd til okkupasjonen.

Foto: Ingunn Eriksen

Fagforbundets planlagte reise til Libanon i oktober ble organisert digitalt på Sørmarka. Fra venstre ambassadørene Maria Nilsen Aksberg, Heidi Engum, Sara Bell, Pål A. Hauge Christiansen, Khaled Zaza, jurist og forskningsassistent i NUPI, fra organisasjonen Active Lebanon, og Knut Brobakken, informasjonsrådgiver i Fagforbundet.

Jevn aktivitet tross korona

Ifølge samarbeidsavtalen mellom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp skal alle ambassadørene på en delegasjonsreise til Libanon eller Palestina i løpet av landsmøteperioden.

Den planlagte turen til Libanon høsten 2020 ble avlyst. I stedet møttes deltakerne til en Libanon-samling på Sørmarka samme uke som reisen skulle ha gått. Også her i Norge ble en rekke planlagte ambassadør-aktiviteter avlyst.

AGDER: Venke Anny Nes

Venke er veileder på tillitsvalgtskoleringen. Hun informerer jevnlig om Palestina og

samarbeidsavtalen med Norsk Folkehjelp både der og til medlemmer og tillitsvalgte når hun besøker fagforeningene.

FINNMARK: Jorunn H. Mikkelsen

Jorunn er aktiv på sosiale medier. 1. mai holdt hun appell om økonomiske sanksjoner, opphevelse av blokaden av Gaza og en slutt på den planlagte annekteringen av deler av Vestbredden. Jorunn deltok også på flere webinarer og den virtuelle turen til Battir.

INNLANDET: Maria Nilsen Aksberg

Maria deltok på opplæringsmøtet i april for nye ambassadører sammen med Heidi Engum. Hun blogget fra samlingen på Sørmarka. Med bred politisk støtte fattet fylkestinget i Innlandet vedtak om at fylkeskommunen gjennom sine anskaffelser skal støtte internasjonale ordninger som tydelig merker produkter med opprinnelsesland. Innlandet fylkeskommune skal ikke kjøpe varer og tjenester som åpenbart er produ-

sert av okkupanten på okkuperte områder i strid med folkeretten.

Maria sitter på Fylkestinget for Rødt og var aktivt med på vedtaket. Hun har stor aktivitet på sosiale medier, både privat og på Fagforbundet Innlandets Facebook-side. Hun har også vært med på å jobbe opp mot LO-kongressen og landsmøtet i Fagforbundet med ulike forslag til støtte for det palestinske folket.

MØRE OG ROMSDAL:

Nisha Rahim Reboar

Nisha var med på årsmøtet til Palestina-komiteen på Sunnmøre i februar og ble valgt inn som styremedlem. Hun har deltatt på flere lokale møter. I oktober deltok hun på Sørmarka-samlingen og blogget derfra.

MØRE OG ROMSDAL:

Skafti Helgason

I søken etter å forstå mer har Skafti lest mye palestinsk kulturhistorie. Han er aktiv på sosiale medier, med på ulike nettmøter og webinarer. Skafti har særlig løftet situasjonen for de palestinske arbeiderne og deres arbeidsmiljø. Han har god kontakt med Palestinakomiteen i Romsdal.

På Trondheims-konferansen delte han ut løpesedler om Ziada-saken sammen med Maria Nilsen Aksberg. Der stod begge aktivt på for *Bankkampanjen*, som bidro til 350 e-poster til bankene fra konferansen.

Gjennom sitt engasjement i SV både lokalt og i fylket orienterer Skafti jevnlig om situasjonen. På fylkesårsmøtet i Møre og Romsdal SV foreslo han en uttalelse som fordømmer USAs plan for Israel og Palestina, og at den norske regjeringen må gi sin aktive støtte til Den internasjonale straffedomstolen og følge opp sine plikter i folkeretten. Uttalelsen ble vedtatt. Som

internasjonalt ansvarlig i Møre og Romsdal SV har Skafti vært i kontakt med SV på landsbasis og partiets stortingsrepresentanter om at de må holde fanen høyst for Palestina.

Som styremedlem i Fagforbundet i Møre og Romsdal har han orientert om Palestina på alle regionstyremøtene. I september henvendte han seg til LO sentralt for å etterlyse en mer aktiv oppfølging av LO-kongressens vedtak om Palestina fra mai 2017, der kongressen oppfordret til internasjonal boikott av Israel. Lokalt har han vært i kontakt med flere butikker for å påvirke dem til å slutte å kjøpe inn israelske varer produsert på okkupert jord. Skafti deltok på den digitale reisen til Battir rett før jul.

NORDLAND: Bjørn-Roger Steen

Bjørn-Roger holdt innlegg om Palestina på noen av års- og regionmøtene i fylket. Fagforbundet Andøy har en samarbeidsavtale med SV og Arbeiderpartiet, og Bjørn-Roger har brukt denne arenaen til å snakke om Palestina. Han har også holdt innlegg for fagforeningene i Vesterålen på deres regionmøte på Sortland. Ellers har han delt innlegg om Palestina på sosiale medier.

OSLO: Trine Posaas Nilsen og Lasse Skurtveit

Trine og Lasse har brukt annerledesåret til å jobbe med tiltak i planverket for å sikre at det blir mer aktivitet i 2021. Fagforbundet Oslo avsluttet sitt prosjekt med kvinnekooperativet i landsbyen Rantis på Vestbredden. Sammen med Fagforbundet helse, sosial og velferd Oslo ser de nå etter et nytt prosjekt å støtte, men korona har satt arbeidet med å finne nye partnere på vent. Trine deltok på ETUN-seminaret i november om solidaritet med palestinske arbeidere (*European Trade Union Network for Justice in Palestine*).

ROGALAND: Kenneth Hatteland

Kenneth har deltatt aktivt i Bankkampanjen og spredd denne via regionens Facebook-side. Mange medlemmer rapporterte på siden at de hadde fulgt oppfordringen. Det er tatt kontakt med regionleder for å ta saken videre med LO Favør og vår lokale samarbeidsbank. Kenneth er aktiv på sosiale medier.

TROMS: Hilde Bernhardsen

Hilde har vært aktiv på Facebook og tatt opp Palestina i debattinnlegg på ulike møter. Hun har også deltatt på noen webinarer og var med på virtuell tur til Battir.

TRØNDELAG: Cathrine Hansen og Ole Roger Berg

Begge er aktive på sosiale medier, særlig på Facebook. Ole Roger har deltatt fysisk på to seminarer i Oslo, ett om menneskerettigheter i Palestina og ett om etisk handel. Han har også deltatt på et webinar om en ny europeisk politikk overfor Israel. Cathrine har deltatt på et miniseminar gjennom Norsk Folkehjelp med faglig oppdatering. De var begge med på den virtuelle omvisningen i Battir før jul.

VESTFOLD OG TELEMAR: Kine Holm Johnsen

Aktivitetene er et samarbeid mellom Kine og tidligere ambassadør Ragnar Steinstad. I den nye fylkesorganisasjonen er begge medlemmer av Internasjonalt utvalg, der de har informert om ambassadørarbeidet og situasjonen i Palestina.

På nyåret satte Grenland Friteater opp forestillingen *Okkupasjonens fanger*, og Ragnar holdt innledning om Palestina. I februar holdt han innledning på årsmøtet i Norsk Folkehjelp Grenland om Palestina og

samarbeidet med Fagforbundet. På høsten har de informert om Palestina både i LO-radioen og hos Rød Ungdom i Skien.

Ragnar er styremedlem i Palestinakomiteen i Telemark. Begge er aktive på sosiale medier og deltar på ulike seminarer. Kine var med på webinar om Norsk Folkehjelps arbeid i Palestina. I november deltok Ragnar på en konferanse i Oslo i regi av Fellesutvalget for Palestina og i et møte om Palestina og etisk handel.

VESTLAND: Magne Hestad

Året startet med blogginnlegget *Oppvekst med våpen* fra Vestbredden i november 2019. Magne har vært aktiv på sosiale medier og deltatt på flere webinarer, blant annet et i regi av Norsk Folkehjelp. Han deltok også på den virtuelle turen til Battir. Sammen med de to andre ambassadørene i Vestland minner han jevnlig Internasjonalt utvalg i Fagforbundet Vestland om engasjementet for palestinerne sak. Magne sitter i utvalget med blant andre Sara Bell og Randi Aven.

VESTLAND: Randi Aven

Randi holdt Palestina-appell 1. mai på LO Ytre Sogns digitale arrangement i Høyanger. Hun deltok på *Når folkeretten brytes* i Oslo 3. november, en heldagskonferanse i Folkets Hus i regi av et bredt nettverk av norske jurister. I desember var hun med på den virtuelle turen til Battir. Randi sitter for Rødt i kommunestyret i Høyanger.

VESTLAND: Sara Bell

Sara er aktiv på sosiale medier og deltok på flere webinarer. Sammen med Fagforbundet, Palestinakomiteen i Bergen, Norsk Folkehjelp Bergen og Palestina-butikken Handala ble Nakba markert digitalt, der Sara holdt appell som Fagforbundets

representant. Hun deltok også på støtte- og minnekonsert for *Ship to Gaza* senere i mai.

Etter sommeren innledet hun på LO Vestlands regionkonferanse om status for pandemien i Gaza. Forberedelsene ble gjort digitalt gjennom en samtale med Mahmoud Hamada, tidligere Norsk Folkehjelps programansvarlige i Gaza. Mahmoud arbeider nå for PNGO, et palestinsk nettverk for ikke-statlige organisasjoner.

I oktober var Sara på Sørmarka og blogget derfra. I november var hun på konferansen *Når folkeretten brytes* i Oslo.

VIKEN: Heidi Engum

Heidi ble ny Palestina-ambassadør i mars, og deltok på opplæring i april for nye ambassadører sammen med Maria Nilsen Aksberg. Hun har informert om samarbeidsprosjektet til medlemmer og kolleger, og er synlig på sosiale medier og blogger regelmessig.

I oktober deltok hun på Libanon-samlingen på Sørmarka og blogget derfra. Til FNs internasjonale solidaritetsdag for palestinerne skrev hun et leserinnlegg som ikke kom på trykk i lokalavisa, men ble delt med ambassadørkorpset. Heidi har deltatt på en rekke webinarer om Palestina – som *From Migrant Workers to Palestinian Refugees*, *Confronting State Violence and Racism in Lebanon* og *One to one* med israelske Miko Peled og australske Robert Martin. Innkjøpsavdelingen i Drammen kommune er blitt kontaktet om føringer på etisk handel og boikott av Israelske varer. I desember var det fremdeles ikke fattet noe vedtak i kommunestyret.

VIKEN: Ivar Romundstad

I samarbeid med det nye rødgrønne flertallet i nye Viken fylkeskommune, har Ivar

jobbet målrettet for et vedtak som forbyr innkjøp av varer og tjenester fra okkuperte områder og fra bedrifter med virksomhet i okkuperte områder. Dette er nå blitt nedfelt i fylkeskommunens innkjøpsreglement, investeringsplaner og seriositetsbestemmelser. Ivar er aktiv i Palestinakomiteen i Fredrikstad.

VIKEN: Lynette Frøyhov

Tidlig på året blogget Lynette om situasjonen i Hebron og holdt innlegg på årsmøtet til Fagforbundet Nittedal om ambassadørreisen til Vestbredden som hun var med på i november 2019. For å holde seg oppdatert har hun regelmessig kontakt med noen av dem hun traff på reisen. Hun er en aktiv bruker av all informasjon til ambassadørkorpset, av artikler om koronasituasjonen og bygging av bosettinger på okkupert område.

Lynette bidro til et vedtak i representantskapet i Fagforbundet Viken om okkupasjonsvarer, og ba om at neste innsamling i representantskapet skulle gå til Norsk Folkehjelps arbeid i Palestina og Libanon. I desember deltok hun på den digitale reisen til landsbyen Battir mellom Jerusalem og Betlehem.

VIKEN: Pål A. Hauge Christiansen

Pål var på Libanon-samlingen på Sørmarka i oktober og blogget derfra. På Nakba-dagen 15. mai var han med på å arrangere en samling på byens torg om annektering av Vestbredden med ca. 80 frammøtte.

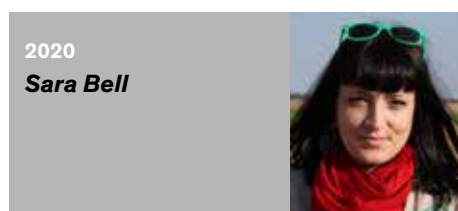
Han publiserte to innlegg i Fredrikstads lokalaviser, og var med i et oppslag 29. november på FNs internasjonale solidaritetsdag for det palestinske folket. Pål deltok også på markeringen av denne dagen sammen med Palestinakomiteen i Fredrikstad og biskopen i Borg.

Da Libanon kom til Sørmarka

På et Sørmarka i vakkert høstskrud sitter en litt vemodig gjeng med Palestina-aktivister. Uke 41 skulle de ha vært i Libanon for å besøke de palestinske flyktningleirene og lokale partnerne Fagforbundet støtter gjennom samarbeidsprosjektet med Norsk Folkehjelp.

Engasjementet er på topp, selv om reisen måtte avlyses. Noen av ambassadørene møtes for første gang. De er sammen i fire dager med et innholdsrikt program om Libanon, med flere eksterne foredragsholdere, nettmøter og intervjuer med partnerne og deres frivillige. Alle håper å kunne få møte dem i det virkelige liv ved en senere anledning.

Gjennom samarbeidsprosjektet støtter Fagforbundet to frivillige kvinneorganisasjoner i flyktningleirene i Libanon, *Association Najdeh* og *Knowledge Workshop*. Ungdomsarbeidet støttes gjennom *Arab Palestinian Culture Club, APCC*.

Solidaritet eller bistand?

Det siste året har internasjonal presse skrevet om et land i fritt fall. Økonomisk krise, flyktningkrise, politisk krise og på toppen av det hele den store eksplosjonen i august på havnen i Beirut.

I mars satt jeg hjemme med tak over hodet, rent vann, tilgang på mat, medisiner, skoletilbud og arbeid. Allikevel hadde jeg en følelse av at verden gikk under, og at vi ikke fikk gjort noe med det. I to omganger la jeg ut på Facebook en kronerulling til Norsk Folkehjelp i Libanon. Det kom inn

29 609 kroner til innsatsen partnerne gjorde mot Covid-19, og 105 450 kroner til arbeidet etter den store eksplosjonen på havnen i Beirut.

Men det hjalp ikke på følelsen. Norsk Folkehjelps landdirektør Gudrun Bertinussen oppdaterte oss med bilder og små filmsnutter fra arbeidet til Norsk Folkehjelps partnere. De sørget for digitalt skoletilbud og hygienepakker. Noen dager senere leverte de pakker med mat til familier med kvinnelig overhode. Men de som var mest presset sosialt og økonomisk, var ikke interessert i hygienepakker – *de ville ha mat*. De var først og fremst redde for å sulte.

Det er noe uverdig med relasjonen mellom mennesker som er henvist til å ta imot almisser for å greie seg, og mennesker som kan velge å dele av sitt økonomiske overskudd. Det sementerer ujevne maktforhold, og gjør noe både med den som gir og den som får. Arbeiderbevegelsens tradisjon for solidaritet handler om likeverdighet og kamp for felles frihet.

Etter eksplosjonen i Beirut startet jeg enda en innsamling. Den var et uttrykk for min egen maktesløshet. Det føles både frustrerende og tamt å ikke kunne gjøre så mye annet enn å samle inn penger når årsakene til krisene ikke er mangel på penger her i verden. Så skal det sies at det også var bruk for penger for å komme kjapt i gang med det akutte arbeidet etter eksplosjonen. Både Norsk Folkehjelps partnere og mineryddere omorganiserte

seg raskt. De sørget for bistand til det aller mest nødvendige for folk som ble hjemløse og hadde mistet alt.

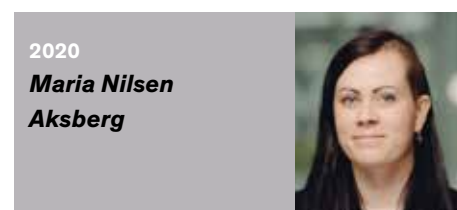

Foto: Marius Fiskum

– Frivillighetsarbeidet mitt gir meg en følelse av uavhengighet

Mohammad El Sabein er etterkommer av palestinerne som flyktet til Libanon i 1948. Selv har han aldri vært i Palestina. Han er student og frivillig i ungdomsklubben Arab Palestinian Culture Club (APCC) i flyktningleiren Beddawi, utenfor byen Tripoli nord i landet.

APCC er en av Norsk Folkehjelps partnere i Libanon, og vi intervjuer Mohammad på Zoom fra Sørmarka. I tre år har han vært aktiv i klubben, der han er frivillig i kunstgruppen. Broren underviser i tegning. De bor i et lite hus på tre rom sammen med ni andre familiemedlemmer.

– Det er ingen andre ungdomsklubber eller tilbud som dette her i Beddawi, men vi har

– Hele livssituasjonen min er en påminnelse om at jeg er palestiner, sier Mohammad El Sabein. Han er frivillig i kunstgruppen i Arab Palestinian Culture Club i flyktningleiren Beddawi.

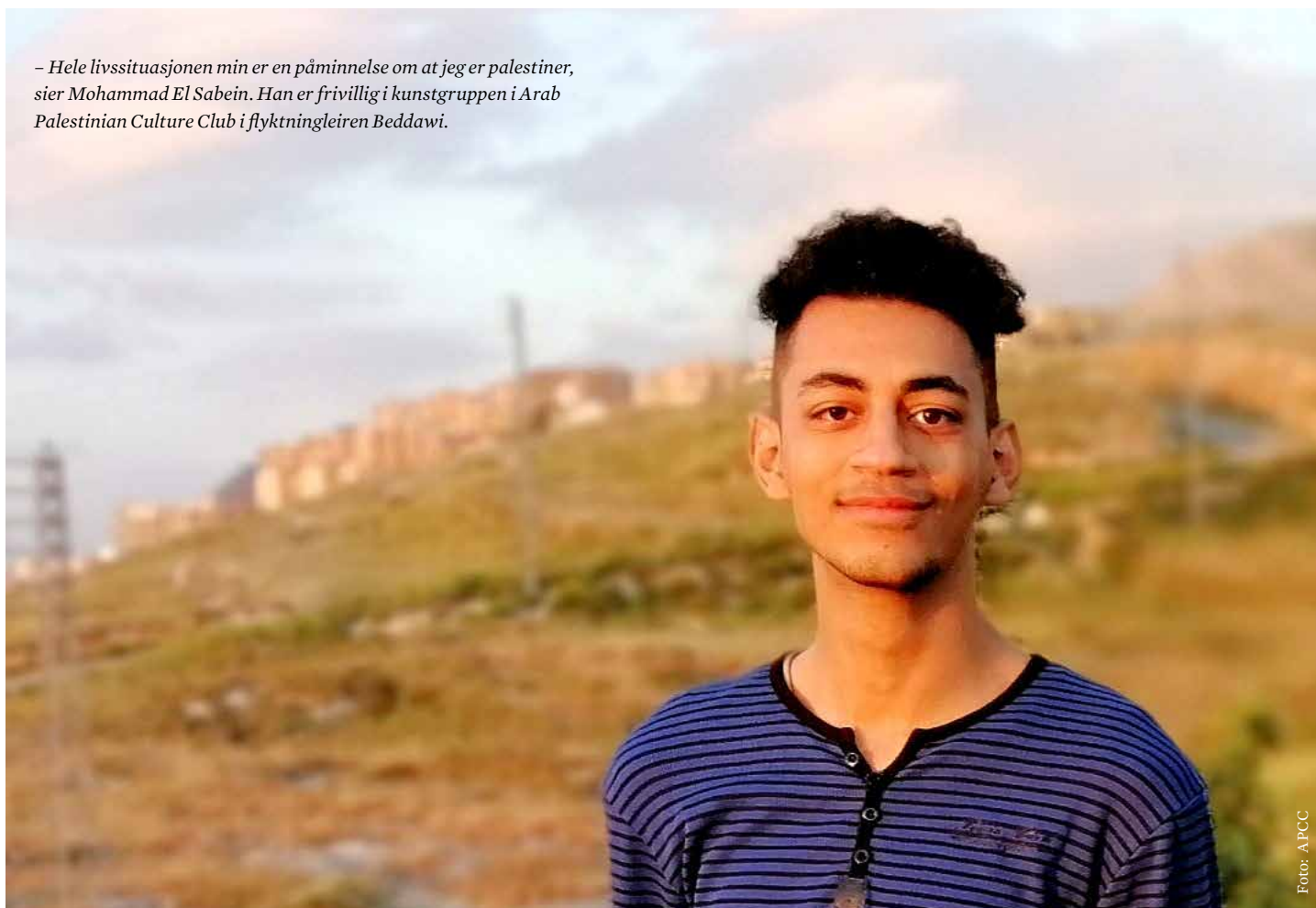

Foto: APCC

jo de politiske partiene. Jeg har venner som er med i partiene. De må tenke likt som dem, og de får betalt for å gjøre frivillig arbeid – som om det er en jobb! Jeg har valgt å være frivillig i klubben vår fordi jeg deler troen på verdiene den bygger på. Jeg trenger ikke lønn for å gjøre frivillig arbeid. Alt jeg ønsker meg er en arena som støtter meg, hvor jeg kan gi tilbake til fellesskapet med min frivillighet. I klubben kan jeg være uavhengig. Klubben er helt ulik alt annet. Jeg var med på andre tilbud i regi av partiene før jeg ble aktiv i APCC, men der kunne jeg ikke uttrykke meg fritt. Der kunne man ikke mene noe annet enn partilinja. Jeg er ikke interessert i å delta i organiserte aktiviteter der jeg må legge bånd på meg og ikke kan si det jeg mener.

– Personlig er jeg ganske introvert. Klubben har hjulpet meg med livsmestring. Jeg har blitt mye bedre til å uttrykke meg, og finne mine egne uttrykk gjennom tegning. I

klubben blir jeg møtt med de verdiene jeg selv har. Vi deler det samme verdigrunnlaget om hva det betyr å være palestiner, at vi har rett til å vende tilbake til landet vårt.

– *Hva vil du jobbe med når du er ferdig studert sosiolog?*

– Å, jeg vet ikke. Alt er så usikkert nå. I Libanon er det nesten ingen muligheter til å få arbeid for oss palestinske flyktninger. Det er så mange yrker vi ikke får lov til å arbeide i. Det er umulig å glemme at du er palestiner. Hele livssituasjonen min er en konstant påminning om at jeg er palestiner – leiren jeg bor i, dialekten min, situasjonen min som universitetsstudent er annerledes enn for libanesiske studenter. Jeg er alltid annerledes enn andre bare fordi jeg er palestiner, sukker Mohammad.

– Folk flest lever i landet sitt, men vi palestinere sier at landet vårt lever i

oss. Men hvis jeg kunne få jobbe i en organisasjon som APCC, ville jeg få muligheten til å drive med noe meningsfylt. Her får jeg uttrykke meningene og verdiene mine fritt, og jeg bidrar til å belyse de palestinske flyktingenes situasjon i Libanon. Det gjør meg glad når jeg kan bidra til å hjelpe folk med å utvikle måten de tenker på. Det er vanskelig å være palestiner i Libanon, men jeg er en stolt palestiner – dét er alt jeg kan si om den saken.

– *Hvorfor støtter dere APCC?* undrer Mohammad. Sara (44) ser to forhold som særlig inspirerer ved APCC. – Jeg har stor respekt for folk som griper muligheten til å jobbe med utviklingen til ungdom og unge voksne, selv om vilkårene for å drive ungdomsarbeid er vanskelige. Jeg kjenner igjen både respekten og viljen til å jobbe for livsutfoldelse, respekt og gode relasjoner fra da jeg jobbet med akutte barnevernskrises.

Mohammad minner Sara om hennes egen ungdomstid. - I min ungdom var vi ikke interesserte i å være der de voksne bestemte rammene for hva vi skulle tenke eller gjøre. Vi laget våre egne møtesteder. Jeg sympatiserer veldig med trangene til å ha et rom hvor man kan være fri til å velge sin egen uttrykksform og ikke følge andres direktiver. Jeg setter pris på at APCC sier at den egentlige styrken deres er de frivillige ungdommene. Der har vi mye felles i APCC og fagforeningene. Vi organiserer oss for å styrke hverandre, kjempe for likeverdighet, dele kunnskap og få et bedre liv *sammen*.

Slik tenker Mohammad også. - Det er ikke krig og konflikt som styrer verden, det er informasjon og kultur. Jeg tror veien til en bedre verden går gjennom plasser som klubben vår. Jeg vil kjempe for et bedre liv gjennom en kulturbevegelse.

Foto: APCC

APCC organiserer kamera- og fotokurs og opplæring i intervjueteknikk for å kunne dokumentere de unges livssituasjon i Libanon.

2020

Heidi Engum

Kvinnene må rope høyt

I Libanons mange flyktningleirer knytter kvinner sterke bånd på tvers av generasjoner. Som i resten av verden kjemper kvinnene også her for likestilling og mot vold og undertrykking. Det er en enorm forskjell fra å kjempe for kvinners rettigheter i palestinske flyktningleirer og her i dagens Norge.

Som kvinne i en mannsdominert kultur må man rope høyt for å bli hørt. Kvinnene i leirene lever i fattigdom, og de fleste er økonomisk avhengige av mannen sin. Palestinske flyktninger i Libanon har svært få yrker de får utøve, og de fleste av disse er typiske mannsyrker. Organisert

kvinnekamp og mulighet for selvutvikling blir derfor viktig for de palestinske flyktingenes kamp for lik rett til arbeid. Kvinnekamp er arbeiderkamp – der som andre steder.

Møtet med kvinnene har vært en lærerik opplevelse. Som i resten av verden er voldsproblematikken i flyktningleirene sammensatt. Najdeh hjelper til i lokalmiljøet der de fanger opp voldelige situasjoner og relasjoner. De henviser kvinnene til krisesentre drevet av andre frivillige organisasjoner, og til psykologer som kan gi råd og veiledning. Etter den økonomiske krisen i Libanon har flyktningene fått enda verre kår, og volden mot kvinner har økt i takt med krisen.

Najdeh jobber mot vold og seksuell vold, men kvinnene bygges også opp til å kunne delta aktivt i lokale beslutningsorganer. Det styrende organet i alle leirene er leir-

komiteene. Det styrker kvinnes erfaringer, kunnskaper og selvtillit å delta der, og de får økt respekt for sine meninger og initiativer. Kvinnene krever sin rett og deltar aktivt både sosialt og politisk, de tar over tradisjonelle mannsoppgaver og inntar en mer ledende rolle.

Kvinnene våre bor i flyktningleiren Shatila, der de blant annet driver flere hygienetiltak som folk setter stor pris på. Med hjelp fra noen av mennene har de malt flere fasader i glade farger for å skape større trivsel. De har også satt opp gatelys som reduserer faren for seksuell trakassering.

Selv der folk må leve under forhold vi nordmenn ikke kan sette oss inn i, er disse kvinnene positive og bærer et håp for framtiden.

2020

Heidi Engum

Ungdom med stort engasjement

Møte med ungdommene i Arabic Palestinian Culture Club (APCC) viser hvor mye det er mulig å gjøre med lite ressurser. Cirine Nabulsi er en 25 år gammel jente fra Beirut. Med utdannelse i media og ledelse jobber hun primært i Mar Elias, en av Beiruts minste flyktningleirer. Den har både muslimske og kristne beboere.

Cirine beskriver Mar Elias som en bra leir. Hun forteller at det i starten ikke var så populært i familien hennes at hun ble med på arbeid i flyktningleirene. Hun protesterte, ble hørt og blir nå støttet av familien sin. Hun sier det er viktig å kjempe mot det som skjer med de palestinske flyktingene, og at palestinske rettigheter er verdt å kjempe for.

Selv har Cirine aldri selv bodd i leiren, men som flyktning i utkanten av Beirut. Hun ble medlem av APCC mens hun gikk på universitetet. Hun var leder for klubben på universitetet der de arrangerte mange markeringer om Palestina. De får også god hjelp fra venner som ikke er medlemmer. Når de ser det palestinske flagget, kommer de og spør om hva som skal skje og hvordan de kan hjelpe til. Studentklubber er en viktig arena for politisk påvirkning, og APCC prøver alltid å ha et politisk budskap om Palestina – enten de er på universitetet, på gata eller i leirene.

Cirine lærer barn i forskjellig alder om palestinsk historie og geografi. Om dette er det lite eller ingenting i skolenes pensum, men APCC tilbyr seg å bidra om temaet i leirene. Cirine deler inn i tre ulike alders-

grupper, hver med ca. 20 barn. Hun veksler mellom å bruke videoer, høytlesning og puslespill, og lager gjerne konkurranser med små premier.

Hva vil hun vi skal ta med ut i verden for henne? – Vi ønsker rettigheter som flyktinger. Jeg ønsker ikke et libanesiske statsborgerskap, og vil ikke blande meg inn i den politiske situasjonen i Libanon. Vi vil bare ha rettighetene våre. Palestinske flyktinger har ingen rettigheter i det libanesiske samfunnet, vi er utelukket fra en rekke yrker, har ingen rett til å eie eiendom og er prisgitt et underfinansiert FN-organ for å få skolegang og et minimum av helsetjenester.

2020

Heidi Engum

Gaza i pandemiens grep

12. mars stilte Erna Solberg med et par ministre og flere eksperter fra Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet på TV: Nå skulle de stenge ned hele landet.

De skulle også stenge grensen så ingen skulle slippe inn. Var du norsk i utlandet, hadde du ikke mange dagene å komme deg hjem på. Ikke skulle du ut av landet heller, uten å måtte i 14 dagers karantene i eget hus – ja, du husker sikkert ... La meg sette dette litt i kontekst: Gazastripen er bare litt større enn Drammen kommune, men har nærmere to millioner innbyggere. Strøm og vannforsyning er under israelsk kontroll.

Koronapandemien rammer et Gaza som allerede lider under et mangelfullt helsevesen. Medisiner, utstyr, rent vann og strøm er ofte helt fraværende. Gaza har 30 sykehus og klinikker, som betyr ca. 1,7

sengeplasser pr. 1000 innbyggere. Norge og andre europeiske land ligger på 5 – 5,5. I tillegg er flere sykehus i dårlig forfatning etter Israels mange bombetokter over Gaza. Covid-19 er et svært smittomt virus. Helsevesenet i Gaza, som allerede var på smertegrensen før korona, står nå midt i en pandemi der Israel nekter innpass for tester, respiratorer og smittevernsutstyr.

Nå går Norge muligens inn i en ny lockdown snart, og da kan vi tenke litt på befolkningen i Gaza som har levd under en streng blokade i 13 år, men som nå midt i pandemien står overfor enda større utfordringer: Pr. 20. april har de bare 200 respiratorer på nesten to millioner innbyggere. Mens her hjemme i Norge kan vi sitte trygt i sofaen, med TV og take-away, med et helsevesen som står parat til å ta oss imot – med godt utstyr og trygge forhold.

Palestinerne i Gaza og på Vestbredden er ikke like heldige.

2020

Maria Nilsen
Aksberg

Når folk er sultne, har de ikke overskudd til politisk arbeid

Libanon har det vanskelig – med dyp økonomisk krise, en voldsom eksplosjon i Beirut i august og Covid-19 som nå begynner å få fotfeste i leirene.

Den første dagen på Sørmarka har vi Zoom-møte med tre frivillige fra Arab Palestinian Culture Club (APCC). APCC holder til i to av flyktningleirene i Libanon, klubbene har egen ledelse i tillegg til felles politisk og administrativ ledelse. Ammar er leder for klubben i Beirut, mens Yehya er leder for

klubben i Beddawi. May leder kulturkomitéen, og alle tre sitter i toppledelsen i APCC.

Ammar, May og Yehya startet alle i klubben som ungdommer. Nå jobber de selv med å engasjere andre unge. De forteller oss om klubben og arbeidet de gjør. Jeg skjønner raskt at dette er en klubb etter mitt hjerte! De sikter på å engasjere unge i det sosiale livet i flyktningleiren. Hensikten er at ungdommen skal starte egne initiativer i sine egne lokalsamfunn. Deres fokus er å styrke unges kapasitet til å delta i beslutningsprosesser i leirene, prosesser som unge stort sett er ekskludert fra. Nå med korona har APCC også jobbet med opplæring for å kunne ha en nettbasert jobb og for å kunne være frilansere. Kampen for å bli hørt og tatt på alvor av våre egne, er en kamp vi som jobber med ungdomsarbeid i fagforeningene kan kjenne igjen.

Deres metode er å jobbe nedenfra og opp, fra og med grasrota. De bygger arbeidet gjennom sine frivillige, og de frivillige legger til grunn hva de mener at organisasjonen skal jobbe med. Det er slike organisasjoner som kan endre verden. Som oss alle har APCC måttet omstille seg under korona. De har jobbet med online-opplæring av sine frivillige, for å hjelpe dem i å utføre sitt arbeid på en bedre måte.

Som opplæringsansvarlig i Fagforbundet Innlandet, der jeg har vært nødt til å omstille meg på samme måten, kan jeg se for meg både hvilken glede det kan være å kunne nå ut til folk gjennom online-opplæring, men også frustrasjonen hvis nettet ikke funker, eller alle tilpasningene som må gjøres. Strøm og tilgang på nettet er et stort problem i leirene.

APCC vet at det ikke nytter å få folk interessert i politikk og historiske røtter når de må bruke all sin energi på å finne neste

Foto: APCC

Ammar er leder for ungdomsklubben til Arab Palestinian Culture Club i Beirut, og sitter også i toppledelsen for APCC.

måltid. Derfor jobber de også med nødhjelp. Imponerende nok har de klart å få inn donasjoner på 100 000 dollar til mat-utdeling. Hver dag deler 40 frivillige ut varm mat til 250 familier. Det samme ser vi nå over hele verden, og jeg kan relatere til mitt eget lokalsamfunn, der frivillige organisasjoner har delt ut mat til familier som mistet jobben sin under korona.

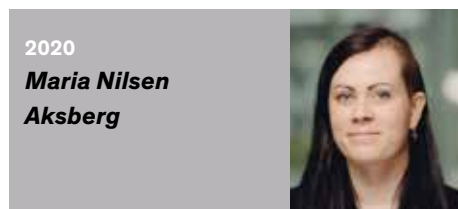
En organisasjon som jobber med å styrke unge menneskers mulighet til deltakelse i samfunnet og demokratisk påvirkning, jobber ikke med nødhjelp kun fordi det trengs. De forstår at hvis du ikke har dine primærbehov dekket, så er det vanskelig å få folk til å engasjere seg i frivillig arbeid. Situasjonen for de palestinske flyktningene i Libanon har gått fra verre til verst. Er man i en presset situasjon, så tar man én ting om gangen. Hvis du og din familie ikke har mat, må mat være første prioritet.

For palestinske flyktninger er det forbudt å ta jobber innen en rekke yrker i Libanon. Dette skaper stor arbeidsledighet, også blant de unge. I fjor kom det krav om arbeidstillatelse på lik linje med arbeidsinnvandrere til tross for at palestinere er flyktninger som har vært i landet i mer enn 70 år. Innstrammingen på arbeidsmarkedet utløste en rekke protester i fjor. Liten tilgang på arbeid skaper et stort potensial for rekruttering til både militær og kriminell aktivitet. Stabil lønn i militære grupper kan mate en familie. APCCs tilnærming er altså ikke bare nødhjelp gjennom utdeling av mat. Familier kan komme til dem for å hindre at noen i familien skal begå kriminalitet eller rekrutteres til militæret.

Jeg har jobbet sju år med fagforeningsarbeid for unge. Det er en stor inspirasjon å se at APCC opprettholder et håp i Libanon. De

unge hadde begynt som ledere i komiteer i leirene, de jobbet med å lede andre unge, og noen var blitt valg inn i fagforeninger. Det er nettopp dette som vil bidra til å endre fremtiden, *at unge tenker selv*, at de ønsker seg frie og uavhengige kvinne- og fagbevegelser samt ulike sosiale bevegelser – kort sagt at de går sammen og organiserer seg for å endre verden.

Vi må evne å forestille oss andres liv

Lenge har jeg tenkt på hvordan turen vår ville blitt om vi skulle reist nå – til et Libanon i en trippel krise. Jeg har også tenkt mye på hvordan det må være å være flyktning nå.

Også her i Norge har krisen rammet hardt, og for enkelte har krisen rammet hardere enn for andre. Slike som meg har kunnet ha hjemmekontor med Teams, Zoom og alle mulige digitale plattformer, har jeg kunnet utføre arbeidet mitt 'som normalt'. Så har du de som har måttet dra på jobb hver dag, ofte med risiko både på tur *til* jobben, *på* jobben og på vei hjem *fra* jobben – som renholdere, ansatte i helsevesenet, i butikene og mange andre steder. Over 100 000 er permittert og har stått uten inntekt i lang tid. Fortsatt har vi alle som ennå ikke har fått utbetalt dagpengene de har krav på.

Vi har gått gjennom den samme krisen, men krisen har rammet oss høyst ulikt. I Libanon er det flere kriser samtidig. Det har i lang tid vært uro i landet på grunn av korrupsjon, og gjennom vinteren har det vært store demonstrasjoner mot dem som styrer landet. Folk er misfornøyde med den alvorlige

økonomiske krisen og den politiske korrupsjonen. Oppå dette kom så korona. Mens vi her i Norge har lokale smitteutbrudd som raskt kan spores, er det ikke slik i Libanon. Der er antall tilfeller av korona stadig stigende. På toppen av det hele kom den fatale eksplosjonen i Beirut i august, der ca. 200 mennesker omkom og 6500 ble skadet. Enda flere mistet hus og hjem.

Shatila er en flyktningleir i Beirut. Leiren ble etablert for palestinske flyktninger mot slutten av 1940-tallet, da mange ble nødt til å flykte fra Palestina. Opprinnelig ble leiren dannet for å kunne huse 3000 flyktninger, men i dag bor det rundt 30 000 der, både palestinere, syrere og libanesere. Nesten en fjerdedel av alle i Libanon er flyktninger, og mange er avhengig av humanitær hjelp for å overleve. I leirene bor du veldig tett på andre med begrenset tilgang til vann, såpe eller håndsprit. Dette har vi omtrent i hvert eneste bygg vi går inn i her i Norge.

Jeg, som er født og oppvokst i Norge, kan ikke forestille meg hvordan det må være for dem som lever med denne enorme frykten hver eneste dag, selv om jeg også hadde en periode da det føltes som om verden var forsvunnet. Men jeg var i mitt eget hjem, jeg hadde folk jeg kunne be om å handle for meg da jeg var i karantene. Ikke minst hadde jeg full inntekt og kunne jobbe hjemmefra.

Men vi kan alle forsøke å forestille oss noe annet enn våre egne liv. Det er viktig for solidariteten – både i fagbevegelsen og i samfunnet for øvrig – at vi tenker og føler på hvor vanskelig og urettferdig verden er. At vi engasjerer oss i og blir dypt opprørt over det vi opplever som urettferdig. Det er når vi blir sinte og kjenner på urettferdigheten at vi kan få til endringer i samfunnet.

Å være en del av LO-familien er jeg veldig stolt av, det er jeg også over å være medlem i

Norsk Folkehjelp. Etter eksplosjonen i august bevilget LO-familien nærmere 900 000 kroner til deres arbeid i Libanon. Pengene har gått til utvikling og humanitære tiltak.

En daglig kamp for å overleve

I et land der hele systemet ligger nede, både økonomisk og politisk, vil man sakte, men sikkert bevitne at folk enten tar til gatene eller forlater landet.

Uten en fungerende regjering som er klar på hvordan de skal få landet ut av uføret, eller i det minste evner å skape håp, registrerer vi – som så mange ganger før – at de statsløse ytterligere får forverret sin hverdag. Libanon er styrt etter et sekterisk system som ikke evner å utvikle seg for landets og folkets interesser. Økonomien er bygd opp som et pyramidespill, hvor alt måles opp mot dollaren og hvor inflasjonen lenge har vært skyhøy. Helsesektoren er 100 prosent privatisert, utdanningssystemet så å si det samme, og korrupsjonen florerer i alle lag av det politiske landskapet.

Også middelklassen er i ferd med å bli fattig, de fattige har fått det enda verre, og det er en daglig kamp for å overleve. *Lebanon seems to be at the end of its tether* – de er i enden av lenka, og ingen ser helt hva som skal til for å løse utfordringene.

UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten, har fått redusert sitt handlingsrom som følge av reduserte bevilgninger fra flere land. UNRWA ble etablert 8. desember 1949. Men fra første stund har de vært underfinansiert,

Foto: Mahmoud Zayyat, AFP/NTB

Fra en demonstrasjon i Beirut mot regjeringen i Libanon.

samtidig som antall flyktninger har steget hvert enda år i over 70 år. Palestinerne har ikke noe hjemland å vende tilbake til, og får ikke oppfylt sin rett til retur.

UNRWA skal ikke drive flyktningleirene, men sørge for at rammene er satt gjennom finansiering av tjenester. Budsjettet dekkes av frivillige bidrag fra FNs medlemsland, i motsetning til budsjettet for FNs høykommissær for flyktninger. Det er med andre ord et enormt behov for penger, men storpolitikken legger sterke begrensninger på UNRWAs handlingsrom. De har ikke råd til å provosere verken konfliktparter eller støttespillere. Her bør fagbevegelsen kjenne både sin besøkelsestid og sin påvirkningskraft, det samme bør verdens giverland. Vi kan også gå mer aktivt på de politiske miljøene som støtter vår sak.

Trump-administrasjonen kuttet all støtte, som utgjorde en tredjedel av UNRWAs budsjett. Det er et ørlite lyspunkt at Saudi Arabia donerer 25 millioner USD, og det er nå bevegelse i flere land. Hovedproblemet er likevel at det fremdeles er kun et fåtall av FN-landene som bidrar. På sikt trenger UNRWA stabilitet og forutsigbarhet for å kunne ivareta sitt mandat. Tusenvis av palestinere er ansatt i UNRWA og er direkte avhengige av disse bistandsmidlene. Nå mister de både arbeid og inntekt, og bistandsbehovet vil øke ytterligere.

Hva er veien framover for et Libanon på randen av totalt sammenbrudd? Hvis landet ikke greier å hjelpe seg selv, hvem skal hjelpe dem? Hvem og hvordan skal man forandre et system som kanskje ikke vil forandres? Det handler om makt, penger og

posisjoner i både politikk og samfunn, bygd opp gjennom årevis med sektersk vanstyre og europeisk innblanding.

Kan man via institusjoner som Det internasjonale pengefondet eller Verdensbanken legge føringer og press slik at nødvendige reformer gjennomføres? Kan det vi ser av bevegelse i folket og alle demonstrasjonene bære frukter? Eller skal vi tro på valg og reformer for så å vente på en politisk revolusjon?

Det er ikke ett svar på Libanons utfordringer, det er heller ikke ett svar på palestinernes situasjon i flyktningleirene. Men hvis vi skal finne en vei ut, må vi samle oss og bruke det som ligger av muligheter i systemet. Som flyktningen og poeten Rumi sa:

Yesterday I was clever, so I wanted to change the world.

Today I am wise, so I am changing myself.

2020

Nisha Rahim
Reboar

Kvinner med stor viljestyrke

På Sørmarka fikk vi gleden av å intervju den palestinske kvinnen Mariam Talluzi (42) fra byen Baalbek i Bekaa-dalen. Hun jobber som frivillig sammen med en kvinnelig sosialarbeider i organisasjonen Najdeh.

Najdeh har flere programmer for palestinske kvinner i flyktningleirene, og bistår også andre marginaliserte kvinner i Libanon. Najdeh fokuserer på utdanning, økonomi og sosialhjelp. De jobber aktivt for å øke kvinners mot til å stille til valg

som ledere i organisasjoner og politiske partier. Kampen for likestilling, rettferdighet og demokrati står sentralt i deres arbeid.

Mariam hjelper til i flyktningleiren Wavel Jalil i utkanten av Baalbek. Før var hun en av mange kvinner som kun var hjemme og tok vare på familien, hektisk opptatt med alt daglig stell. En dag tok sosialarbeideren Samira kontakt med henne, og lurte på om hun ville delta på et kurs med Najdeh. Mariam takket nei, fire små barn tok all hennes tid. Ungene vokste opp og giftet seg etter hvert. Mariams liv endret seg, hun kjente på både ensomhet og tiltaksløst. Hun hadde lyst til å få noe mer ut av livet sitt, og kontaktet Samira. Snart fikk Mariam opplæring to timer daglig sammen med andre kvinner i leiren.

De er spesielt stolte over er to prosjekter de startet i år. De har hengt opp lys i flere mørke gater, slik at kvinnene kan føle seg litt tryggere om kvelden og utsettes for mindre fare for vold og trakassering. Eldre kvinner er glade for at dette også gjorde det lettere å se gaten når de skal til moskeen for å be.

Det andre prosjektet er at kvinnene har startet å male grå vegger i glade farger, og de har plantet blomster og grønne planter for å øke folks trivsel. Planen var at de skulle få både utebenker og stoler, men så kom Covid-19 og stoppet dette arbeidet. Veldig mange sliter økonomisk nå. Covid-19 har påvirket folk enormt. FN-skolene er stengt, og undervisningen skjer nå digitalt. Men fattige har verken PC eller nett og faller derfor utenfor. De som er fattige fra før av, har blitt enda fattigere. Mange får ikke helsehjelp fordi de har ikke råd til å oppsøke helsevesenet.

Gjennom vårt lille intervju kunne vi se at Mariam er en sterk kvinne med mye viljestyrke, klare standpunkter og et brennende engasjement for arbeidet sitt. Det var en stor påkjenning å høre hva folket hennes må gjennomgå i sitt daglige liv. Jeg føler vi lever som i et kongerike i forhold til hvordan de lever. Mens vi bekymrer oss for når Covid-19 vil ta slutt, sitter Mariam og resten av flyktingene og ber til Gud om at de skal klare å overleve én dag til.

Dét gjør inntrykk.

Foto: APCC

Norsk Folkehjelps partnere for kvinner og ungdom i Libanon organiserer kampanjer på relevante temaer. De har også engasjert seg aktivt i innsatsen mot Covid-19.

ENGASJÉR DEG!

Her har du mange muligheter: Kontakt Palestina-ambassadøren i ditt eget fylke eller prosjektleder Ingunn Eriksen – ingunn.eriksen@fagforbundet.no
Se www.fagforbundet.no/om-fagforbundet/solidaritetsprosjekter

Foto: Inger Sandberg

Palestinske bønder og beduiner lever i stor fattigdom på den okkuperte Vestbredden, her fra Jordandalen. Et økende antall israelske bosettinger legger urettmessig beslag på palestinsk jord og grunnvann. I tillegg må palestinerne leve i frykt for ofte uanmeldte israelske militærøvelser.

Norsk Folkehjelp

Postboks 8844 Youngstorget, 0028 OSLO

Telefon: **+47 22 03 77 00**
Faks: **+47 22 20 08 70**
E-post: **norsk.folkehjelp@npaid.org**
Hjemmeside: **www.folkehjelp.no**